

STUDIJSKA KNJIZNICA KOPER

R 14695

148
Leh. Lat

1549

46-F-32

Alfonso minoris maiorisq; hesperiaz regi Lau-
retius Valla Salutem.

Um Titum Livium quotidie Romano-
rum historicorum eloquentissimū aut
audias aut legas æmulator ueterum in
omni genere uirtutum : uelim iudices :
an recte de loco quodā sentiā huius auctoris : quæ
res ad regem ut tu es pertinet. ait.n. Livi. Hic Luti-
us Tarquinius prisci Tarquinii regis filius neposue
fuerit parum liquet : pluribus tamen auctoribus fi-
lium ædiderim : La. Ego uero contra magis ab illo-
rum parte sto : qui nepotem tradiderunt. neq; hoc
externis testibus aut aliunde sumptis rationibus : sed
solo auctoris testimonio : suaq; ipsius confessione
ut a semet dissentire : ac repugnantia quædā narrare
uideatur . Nam quomodo hæc quæ nunc ex illo re-
petii cum his constant : quæ ante dicuntur . Livius.
Tunc Anci filii duo : & si antea semper pro indignis-
simo habuerāt se patrio regno tutoris fraude pulsos
regnare Romæ aduenam non modo uicinæ : sed ne
italicæ quidem stirpis : tum impensius his indignitas
crescere : si ne a Tarquinio quidē ad se rediret regnū
sed peæceps inde porro ad seruitia caderet : ut in ea-
dem ciuitate post centesimum fere annum q̃ Romu-
lus deo prognatus deus ipse tenuerit regnū : donec
in terris fuerit : id Seruius serua natus possideat : cō-
mune romani nominis : tum præcipue id domus

suæ dedecus fore : si Anci regis uirili stirpe salua nõ
modo aduenis sed seruis etiam regnum Romæ pa
teret . ferro igitur eam arcere contumeliam statuunt
sz & iniuriæ dolor i Tarquinii ipsũ magis q̃ i Seruiũ e
os stimulabat . et q̃a grauior ultor cædis : si supesset
rex futurus erat : q̃ priuatus : tũ Seruio occiso quen
cunq̃ alium generum delegisset : eundem regni hæ
redem facturum uidebatur . La. Non ne hæc filioꝝ
Anci regis indignatio atq̃ hæc spes plane declarat :
Tarquinium in quem irati erant sine uirili prole de
cessurum . nam quid quæso magis fortunæ aduer
sum : q̃ regem qui filios habeat & præserti legitimos
alium quẽcunq̃ generum quærere : cui regnum dũ
mortuus erit reliquat . At erunt forsitan filii infantes
Esto : q̃q̃ de hoc postea latius dicam nõ de rege mo
riente nunc loquimur : qui uelit condere testamen
tum & si filii infantes sint : ipse tamen sospes . Sint li
cet modo liberi nati : tamen illos pater uisurũ se iu
uenes sperat : & eorum causa diutius uicturum . nec
minus ardens est parentũ amor in paruulos liberos
q̃ in iam adultos . quid quod non modo generum
filiis fuisse prælatum uult auctor : uerum etiam hoc
genero extincto alium atq̃ alium deinceps quem re
gno præficeret Tarquinium fuisse quæsiturum . qđ
non modo de homine : qui diu uiuere & poterat &
sperabat dicendum non fuit : sed ne de eo quidem :
qui iam mortem sibi impendere intelligens de r̃gno
disponat . ne alia quærat exẽpla : certe Ancus pueris

liberis sub tutoribus quidem: sed tamē regnum reli-
 quit. Sceleratus n. pater atq; execrandus: qui non
 dicam nato filio: sed uentri non relinquat heredita-
 tem & præcipue regnum: aut aliquam dignationē
 ut qui aliis dominari debebat: is patris culpa sibi do-
 minantem alium uideat: & quidem de numero sub-
 iectorum. ne dicam de periculo capitis: qđ infelix
 ille iure naturæ hæres uix potest effugerē ab ipso illo
 qui alieni patris obtinet regnum. dixi de patre quid
 de matre dicam? neq; n. Tarquinius superbus ab ul-
 lo auctore significatur illegitimus fuisse: nec regnū
 sibi post Seruium uoluntate patris successor illegiti-
 mus uendicasset. Eius igitur mater nihil de regno
 filii laborasset. At quæ mulier? nempe ad faciendos
 reges nata: quippe cuius beneficio duo uiri alter pe-
 regrinus alter ancilla natus Romæ regnauerit. De
 qua ita Liuius ait, Liui. Tanaquil inter tumultū cla-
 udi fgiā iubet: arbitros eiicit: simul quæ curādo uul-
 neri opus sunt: tanq̃ subisset: sedulo cōparat: simul
 si destituat spes. alia præsidia molitur: Seruio ppe
 accito cū ppe exāguē uigē ostēdisset: dextrā tenēs o-
 rat: ne iustā mortē soceri: ne socrū inimicis ludibrio
 eē sinat. Tuū n. inq; Serui regnū nō eorū: q̃ alienis
 manibus pessimū facinus fecere. La. Vbi hic mētio
 uel cōmēdatio filioꝝ: a q̃ ūbrā serui multū ualiturā
 putabat: nō ualidiore fore putasset: si tutor atq; auc-
 tor fgiæ stirpis uideret adiūcta p̃serti sua .i. m̃ris &
 fgiæ auctoritate q̃ p lib: ris & p stirpe fgiā laborātis

summa esset pro alieno: aduersus liberos nulla. neque
eni populus ex eadē domo serua: q̄ regina natū re
gnare mallet. Ergo regina & quod plus est Tanaql
aut tā pax amans suorū: aut tā humili animo for &
ut uel nollet: uel desperaret & regnū defendere filio
rū cum sua quoq; dignitate. nam quæ amisso uiro
regnare patris loco filiū uider: adhuc regia est: & ego
sic ago tanq̄ Targnius filius fuerit infans. qd si ostē
dā pueg: quid si adolescentē: quid si iuuenē fuisse:
non ne id fit multo incredibilius: qd̄ Liuius ait: quod
nō dico quia magis consultum uelint parentes iuue
ni filio: q̄ infanti: sed quia magis possint consulere:
unde hoc probo nimium per id quod paulo post se
quif. Liui. Itaq; p aliquot dies cū iā expirasset Tarq
nius dilata morte per spēm alienæ fugiendæ uicis:
sua opes firmauit. Tū demū palam factō & cōplo
ratione in regia orta Seruius præsidio firmo muni
tus primus iniussu populi uoluntate patrum regna
uit. Anci liberi iam tum cum comprēhensis sceleris
ministris ut uiuere regē & tantas esse opes Seruii nū
ciatum est. Sueſſam pometiam exulatum ierant. nec
iam publicis magis consiliis Seruius: q̄ priuatis mu
nire opes. & ne qualis Anci liberorū animus aduer
sus Tarquinium fuerat: talis aduersus se Tarquinii
libertum esse: duas filias iuuenibus regis Lutio atq;
Arunti Tarquinii iūgit. La. Hoc non mō inter ini
cia regni seruiani: sed prope nihil prius factum fu
isse narratur: ne quis dicat non statim rege patre si

lias Seruii nupsisse Tarquiniis: sed potius circa mor-
 tem. nam primum ex hoc peruersitas coargueretur
 historiae: quae res gestas prepostere nerraret: quod i
 historico non mediocriter peccatum est: nisi cum id
 aliqua ratione facit. Deinde fuisse diu Seruio gene-
 ros probat illud: q̄ aliquanto post forte ita iciderat
 ne duo uiolenta ingenia matrimonio iungerentur:
 fortuna credo populi roāi quo diuturnius Seruii re-
 gnum esset constituiq; ciuitatis mores possent. Ex
 go post contractum matrimonium diuturnum fu-
 it Seruii regnum: & constituti sunt mores ciuitatis
 Quid ni statim inter initia seruiani regni: ut ab au-
 ctore narratur nuptae sunt Tulliae Tarquiniis: & q̄
 dem iuuenibus: ut iuuenes nuncupantur. quod cū
 ita sit: quid absurdius q̄ uelle in his nulla nec parenti-
 bus spem: nec inimicis fuisse formidinem. cur eos pa-
 ter delecto in successorem genero preterisset: cum
 neq; impii neq; mente capti neq; perdita ualitudine
 neq; illegitimi: si quid hoc ad paternum amorem fa-
 cit: essent. Cur mater defuncto uiro diffisa foret pa-
 ternum se filiis regnum defensoram: nam de mater
 na pietate dubitare improbum est: cū duos fratres
 iuuenes regis filios: & quales modo descripsi inimi-
 ci contemnendos putassent: cur postremo ipsi iuue-
 nes uernam patris in paterno regno atē poni sibi tol-
 lerassent: quos etiam patre uiuente & precipue ma-
 iorem natu credibile est regnare coepisse: & certa a
 patre commissa munia obuisse. Et haec quidem re

pugnantia naturæ sunt : illud uero ipsi auctori : q̃
qui non circa initia regni soceri iuuenis appellatur :
is circa eius obitum : qui quattuor & quadraginta re
gnauit ānos iuuenis permanet atq; adeo adolescens
nominatur . dicit . n . Liui . Si sibi eum quo digna ef
set dii dedissent uix : domi se propediē regnū uisurū
fuisse : quod apud patrem uiderat . celeriter adolescē
tem temeritatis suæ impleuit . pauloq; post Quid te ī
gium iuuenē conspici sinis ? faceffe hic Tarquinius
aut corithū deuoluere retro ad stirpem fratri simili
or q̃ patri . La . his atq; aliis increpando iuuenē isti
gat : nisi quis dicat nō quū occidit socerum fuisse iu
uenē : sed cum occidere p̃suasus est . Ita puto : dū de
creuit facere malefictum : adolescēs est : dū illud p̃pe
rat senex est : nā certe sexagenarius erat : cū p̃serti
ur sceleratissimum : ita facillimum factu id facinus
esset : cuius inter propositum & perpetrationem u
num intercessisse annum etiam multum est : & alio
quin ex serie rerum atq; ipsius auctoris colligē uer
bis : hæc infanda Tullie istigatio non nisi extremo
tempore uitæ Seruii fuit : cuius furoris causam : qui
a non recte auctor omisit : postea reddam . Neq;
hanc increpasse maritum uidemus : q̃ differret per
petrare quod constituerat : sed tantum : q̃ hunc a
nimum non haberet uidelicet postq̃ ab illa animat⁹
est : nequaquā id eum diff. rendum putasse . Quare
non intelligo : quomodo post tot Seruii regni ā
nos sit etiam si non iuuenis paternæ mortis tempo

re: sed puer aut infans extitiss& aut si nunc iuuenis
 erat: ut eum auctor uocat & ego assentier: & alia cō
 sentiunt argumenta: nimis fieri non poterit: ut ex
 Tarquinio prisco tot ante annis iam mortuo sit ge
 nitus: maxime cum non sit postremus liberorum &
 habeat saltem Arūrem natu minorem. Atq; hoc qui
 dem argumētum a persona patris ducitur. Veho
 mentius autem erit a persona matris: quam demon
 strabo prouectior fuisse etate: q̄ ut tarquiniog̃ ma
 ter fuiss&. Scribit .n. Lilius. Anco regnante Lu
 cumo uir impiger et diuitiis potens Romam cōmi
 grauit cupidine maxime ac spe magni honoris. Cu
 ius ad piscēdi Tarquiniis (nam ibi quoque peregrī
 na stirpe oriundus erat (facultas non fuerat dema
 rathi corinthii filius erat: qui ob seditionē domo p.
 fugus cū Tarquiniis forte cōsediss&: uxore ibi duc
 ta duos filios genuit. noia his Lucumo atq; Arūs
 fuerūt. Lucumo supfuit patri bonog̃ oīum hares.
 Aruns prior q̄ p̄ mortē uxore grauida relicta. nec
 diu manet supstes filio p̄: q̄ cū ignorans. nurū uen
 trem ferre atq; inemor itestādo nepotēs decessisse
 puero post aui mortem in nullā sortē bonog̃ nato
 ab inopia egeriū inditū nomē Lucumoni cōtra oīū
 hāredi bonog̃ cū diuitie iā animos facerent: auxit
 ducta i matrimoniu Tanaquil sūmo loco nata: & q̄
 haud facile iis: in quibus nata erat: humiliora siner&
 Ea cum illi nupsiss& sp̄nētibus etruscis Lucumonē
 exulem aduenam ferre indignitatem non potuit:

oblitaq; igenitæ erga patriam caritatis dummodo
uirum honoratum uideret : consilium migrandi a
Tarquinii caput . Roma est ad id potissimum uisa
paulo post ubi dixit . Aquilam mariti cum uxore i
carpento sedentis pileum abstulisse rursusq; repolu
isse : subiungit . Accepisse id augurium læta dicitur
tanaquil perita : ut uulgo etrusci cælestium prodigi
orum mulier excelsa & alta sperarē complexa uirum
iubet . Eam alitem ea regione cæli : & eius dei nun
tia uenisse : circa sūmum culmen hominis auspitiū
fecisse : leuasse humano suppositum capiti decus :
ut diuinitus eidē redderet . Has spes cogitationesq;
secum portantes urbem ingressi sunt : domicilioq;
ibi comparato Lucuōni Tarquinium priscum edi
dere nomen . La . Interrogo nunc quot annos hanc
foeminam tunc uolumus implese : cum nupsit : cer
te sedecim decem & septemue aut duo de uiginti : si
quidem auctor uocat mulierem . hoc est q̄tum inter
pretor : ultra puellares annos : e dem prudentiam
eidem sublimitatem animi tribuens : quæ sunt ma
gis matronalis : q̄ puellaris ætatis . Quot porro ad
demus annos : donec romam demigravit . neq; .n.
statim nupta e patria sibi demigrandum putasset .
neq; mulier nobilis ita equo aīo domum reliquisset
neq; indignatio in suos ciues itra per breue tempus
ontrahi poterat . non .n. iniuria aliqua aut intollerā
da ignominia hominem mouebat : sed quod sperne
ref : neq; hoc preter solitū : quippe cū sēp talis fuisset

& nihilomin⁹ si ab ea ciuitate ubi natus ex matre
 ciue erat: tamen ut aduena fastidiebatur: nō ne id
 multo magis erat extimescendum ī eo populo cū
 quo nihil sibi cōmune eēt. neq; lautum sane patri
 monium cum emūdis in externa urbe bonis facile
 cōmutasset. Dum itaq; dat aliquod morte homi
 num nouis nuptiis tempus: dum sperat⁹ quotidie
 melio a: ut fieri sol⁹ & a ciuib⁹ suis: dum an Romā
 migrandū sit cōsultant. dū domos predia faculta
 tes: quæ transportari nequeunt: uendunt: neq; id
 p festinanciam: ne uilius uendant: dum postremo
 profectiōē tempestiuam honestā apparant. di
 camus hanc mulierem ad annum uicesimū puenis
 se. Certe glos eius iam mater erat: quæ cū esset mi
 nor s frīs uxor: ut mea fert opinio posterior q̄
 tanaquil nupsit. non enim uideo cur uiuo patre
 minor filius uxorem duceret. maior nō duceret: li
 cet tacite auctor aliud significare uideatur. Ego
 tamen non reor lucumoni ōnium bonorū hære
 di auxisse animos nobilem uxorem. nā id parum
 profuit sed iam uxorem habenti solidam hære
 ditatem. Ita uero hoc ipsum: qđ hæc mulier est auc
 tor uiro Romam migrandi: q̄ tam perita coni. ctā
 di auguria non ob id solum: q̄ etrusca ess⁹: nam
 & maritus erat etruscus: sed quod longum usum
 haberet: quod ei maritus ipse homo inprimis prū
 dens & impiger in omnibus fere cōsiliis auscultat.
 nō ne uiginti saltem natam annos fuisse testatur:

cum Romam intrauit? Quid autem Romæ
quot annos priuati degerunt? quis neget plures
q̃ post cōtractum matrimonium collegimus? Et
enim homini aduenæ discenda erat lingua Ro
mana: ne semper aduena putaretur: & quod exp
tus erat fastidiretur percipiendi mores obeunda
munera publica in tantam regis penetrandam fa
miliaritatē: ut ab ipso rege tutor filius relinquere
tur. denique in talem condicionem statum famā
perueniendum: ut saluis regis liberis: ac prope
pueribus dignissimus regno preter Romanos
omnes iudicaretur: Quod apertissime ipsa auc
toris uerba consitentur dicentis.

Liui. Se: ex quo sui potens fuerit Romam cum
coniuge & fortunis omnibus commigrasse maio
rem partem ætatis: qua ciuilibus officiis fungant
homines Romæ se: q̃ i patra uixisse: domi militiae
que sub haud poenitendo magistro ipso anco re
ge Romana se iura Romanos ritus didicisse obse
quio & obseruantia in regem cum cæteris beni
gnitate erga alios cum rege ipso certasse. La:
omne tempus hoc demus fuisse annos decem:
ut triginta annos nata fuerit: cum uir eius crea
tus est rex. cum idem moritur: nam duo de qua
draginta in regno fuit: annum ager & duo de
septuagesimum & circiter uiginti iam parere desie
rit. Ex quo necesse est luctum: qui postea super
bus appellatus est: uicennarium fuisse: cum

patre ammisit neque uero hoc loco quorūdam opinioni respondendum est: qui illam censēt pro superiore corporum ualitudinem ac uiuaciorem fuisse: q̄ nostra ætate cum sciamus peræque illos parum uixisse: ac nos uiuimus & ab eisdem aquibus nos annis initium senectutis designasse: ut cum ex aliis libris: tum uero ex Lilio ipso datur intelligi: apud quos nescio an aliquam nisi miraculi loco repererim: cum annum quinquagesimū excessiss& : partum edidisse: Tamen in hac muliere tribuere uolo non ante defuisse parere q̄ annum quinquagesimum ageret. Conceptit igitur unum de quinquagesimo anno aruntem. Lucium uero quid possum dicere minus duo de quinquagesimo: nisi ut omnia in angustum coartemus: dicat quis utrumque eodem partu a quinquagenaria æditum: quasi uero credibile sit: ut quæ per senilem ætatem concipere uix iam posset: ea conceperit geminos. Dicamus itaque maiorem fuisse lucium fere arunte uno saltem anno conceptum: mater duo de quinquagesimum annum nō trāsgressa: qui paternæ mortis tēpore quemadmodū ostēdi: si ppe uicēnari⁹ erat: qua ratione plus quadraginta ab obitu patris annis adolescens: ut iuuenis erit? aut si iuuenis adolescensq; erit: quo pacto filius esse poterit reginæ: quæ plus sexaginta annis ante serui mortem concipere desierat. Atq; ut aliam quoq; adiciam⁹

repugnantiam: filius ne tanaquil erit & si non mi-
nimus liberorum: qui postq̃ mater parere cessauit
centum fere annis in acie cum dictatore Romano
confluxit singulari certamine. ita. n. auctor tradit.
Inpostumum prima in acie suos hortantem in-
struentemq; Tarquinius supbus q̃q̃ iam ætate &
uiribus erat grauior equum infestus admisit: ictus
que alatere concursu suoq; receptus in tutum est.
Siquidem hæc decimo: q̃ e regno expulsus est an-
no gesta sunt aut etiam tardius: cum ipse quiq; &
xl. regnasset. Atqui inauditum ē apud Romanos
cētenarium hominem: ac ne nonagenarium qui-
dem: aut octogenarium singulari certamine in aci-
em & precipue cum iuvene concurrisse. & si quis
contentiose de numero a me collecto detrahendū
putat: scire uolo q̃tum putet detrahendū. An mi-
norem dicet tanaquil fuisse cum nupsit ea: quam
dixi ætate: at hunc pudebit minorem illam facere
quindecim ānis. an post cōtractum matrimoniū
nimium temporis eē quadriennium trienniū ue
priusq̃ Roman migratum est: at unū intercessis-
se annum non denegabit. an decenne diuturnius
iusto: spacium quo sub rege anco Rome mansum
est. At quadrienne saltem concedere cogetur ita
ex hac subductione palam erit prisco moriēte de-
cem ut parcissime dicamus: ānos natum superbū
fuisse. quæ cum ita sint: hunc non pater successo-
rem regni destinass&: hunc inimici non timuiss&

ne patri succederet: hunc columen ac decus mulierum mater & cuius regnum par non in patris demortui sede collocass&: hunc seruius serua nat⁹ atq; hæredis uel uerna libertus nō sibi anteposuisset: hunc populus: qui patrem eius & priuatum & aduenam eē regem iussiss&: non & ipsum adiutrice regina regem creass&: hunc quisq; quum plusq; quinquagennarius est: adolescentem aut iuuenem uocet: hunc ferme nonagenarium ī aduersum hostem credamus infesto telo equum admisisse: huius deniq; sororem hoc est ex tanaquil genitā concedamus matrem, bruti fuisse: quem in exigendis rebus iuuenem Liuius uocat: & æqualem consobrinarum. hæc si mīor lucio fratre fuit augebim⁹ pueriles illius annos ante mortem patris. sin maior eo incredibilis mulierem octogennariam ne dicam plusq; nonagenariam esse iuuenis matrem quæ omnia si per multum aside abhorrent: confitendum est Tarquinium superbum cum fratre nō fuisse tarquinii prisci filios: nec eorum sororem eandemq; bruti matrem filiam: sed nepotes neptēque: sicut ancus numæ: sicut tullus hostilius Romulei socii nepos fuit non filius: ut enim ancus a numa. Tullus a Romulo tercius fuit: sic superbus a prisco: aut quali nepotes: aut quasi neptem cur ita? quia neque filius quempiam fuisse prisco narratur dūtaxat ab hoc auctore nam apud alios quosdā iuenio fuisse: qui adolestēs ob strenuitatē

221.
militare bulla & pretexta a patre donatus est. & si
is ante patrem decessisset suscepta prole ac supsti
te profecto auus & auia consultum nepotibus na
tura lege uoluissent. neq; si nepotes ex filia fuif
sent: uideo: cur tarquinii uocarent. Et hac ut suspi
cari libet Titus Liuius uir prudētissimus ratione
adductus ē: ut hos eē nepotes prisca Tarquinii uel
let. Qua i sētencia sibi ego astipulor ideoq; dixi qī
nepotes: erunt q; nati patre Tarquinio hoc est ege
rio. Nam sicut ipse lucumo q; ab urbe Tarquinii
ueniss&: tarquinius dictus: ita egerio ob eādem ca
usam idē nomen inditū est: q; si colatino huius fili
o: ut inquit auctor hoc nomē fuit: necesse ē ut idē
fuerit & patri: ac quom erit inquit supbus egerio
natus: qui fuit collatini pī: cum collatinus ipse fra
ter supbi non fuerit sed arūs. Ne hoc quidem uī
mihi. T. Liuius rite tradidisse: quis. n. credat colla
tinum filioq; supbi: qui iuuenes erant: æqualem p
ut & ab auctore memoratur. nam sic inqt. Quin
si uigor iuuetē inest cōscendimus equos iuissimus
q; presentes nostræ ingenia. patrem habere cen
tum & uiginti egressum annos aut ut minimum
dicamus pauculis ānis minorem. Tot. n. sunt aut
fere tot ab ortu egerii Adeo supbus ipse fuisse ne
pos potiusq; filius mihi uī egerii. ne dum hic tan
to minor natu potuerit esse filius. probabilius
itaque fuerit supbum: qui parens esse poterat col

latini: & ut inconiectura ducor patruus erat: licet aliqui. quorum est Plinius auunculū tradant: fratremque arūtem: qui nomē auitū uidetur retulisse: a patre impositum ab egerio traxisse ortum uel patre: uel quod magis arbitror auo. ex quo illud iam sua sponte appar& nō timoris causa generos Tarquinius a Seruio rege ascitos: ne paternum regnum exemplo filiorum ancī repeterent: nam eos potius tollendos curass&: cum nullum ius egerianæ stirpi ad regnum ess&: si cum ipse iam senior aut nullos filios substuliss&: aut si obierāt nullos posthac tollere speraret opinor. nec nobiliores iuuenes inuenisse: quibus filias collocaret & equum censuisse in eādē tarquiniorum familiam potissimum referre regnum: unde illud accepiss& eo quidem libentius si filia suæ matre tarquinia: & cuius gratia regnum fuerat adeptus genitæ erant. in quo illud quoque absurdum si Liuium audire uellemus sequetur. ut quod apud Romanos mores insuetum est: illæ regis filiaë fratribus nupserint matris. nunc aut cognatis: non auunculis: quia filiaë regis nō erāt i matrimonio data. Hic tu quæres. si ita est quid ergo sibi tarquinius supbus regnum: uelut hereditatē repoposcit poteram dicere: q̄ putabat sibi deberi: ut nepoti p̄ nepoti: ut fr̄is p̄isci tarquinii: ut filio nepoti. ut egerii q̄ ei patruus: cui pp̄ ius gētium patrimoniū

199
i tercoe piff&: ignominiosu: nq; nomen immiff&:
regnum p manus tradere. aut debebat: aut destina
bat: cum uirilem stirpem non haberet: quē pro ca
ro habuisse illud est argumentum: quod liuius ait
Et forsan hic in regnum patruo successiff&: nisi
tanaquil pro genero incontrarium fuisset annexa.
poterā etiam alia dicere: sed me ad se maxime uo
cant uerba auctoris: qui nō sua sponte Tarquiniū
& si uir erat uolētus ac ferox: ad maleficium acces
sisse significat: uelut agnoscentem ad se nō pertine
re regnum sed uxoris consiliis inductum: ut supe
rius uidimus: & ex his quoq; uerbis. sed inicitū tur
bandi omnia a foemina ortum est quā uirum tā
q̄ mare suapte natura quietū procellosis quibudā
uētis furoris agitauit: ut regnum afferretur: ut il
lud p sanguinem per mortem: per patricidium pe
ter&: & quo res sit idignior p patricidium senis:
cuius mortē expectat id quod Romanis Hanibal
exprobrauit: longum censerent. quod scelus cum
in genero: qui fuit persuasus abhominandum est:
tum uero in filia persuadente detestabilius. at hoc
ipsum fidem non habet: talia in patrem filiā fuisse
ausam: a quo nec aliquid esset offensa: & regnum
iure optimo & quidem prope diem sperat&. inte
rim satis habens foelicitatis: q̄ & filia regis erat: &
futura regina: cum unica esset proles patri: ac sēp
futura unica pp paternam senectutem reddam:
quam superius me reddidit: & promiseram cām:

quæ ut ip̃ba ita uehemēs fuit & filiæ cū genero
 cōmunis. Timuit hec sceleratissima scēminage su
 perbos: & plusq̃ regios imo tyrannicos spiritus
 hēns: ne successione regni quod suum fore crede
 bat naturali iure fraudaretur regno i rē. pu. cōmu
 tato: quod facturus ipse uidebatur: ut Liuius ait.
 id ipsum tam mite: ac moderatum: imperium: ta
 men quia unius esset & deponere eum in aīo habuif
 se quidam auctores sunt: scelus intestinū liberā
 dæ patriæ consilia agitantī interuenissent. Et iteꝑ
 postea in calce libri. Liui. duo consules in comitiis
 cēturiatis a prefecto urbis ex cōmētariis Seruii tul
 li creati sunt. hanc cōtumeliā iniuriāq; nō fe
 rens filia: ut q̃ patre auoq; rege p̃genita & si racio
 pignoz haberetur regni hāres erat. ea ad priuā
 tum cōmunemq; cāteris statum descenderet ma
 ritus: q̃ & ipse spe regni exuebatur: ad occupandū
 regnū instigauit: & impulit ad mortē patris: & q̃
 credere liber prius ad mortem sororis: & pristini
 uiri: quibus saluis: ut pote languentibus ingenis
 regnum paternum optineri nō poterat. Ait. n. Li
 uius. Angebatur ferox tullia nihil materiæ in uiro
 neq; ad cupiditatē: neq; ad audaciā esse: tota in al
 teꝑe cōuersa Tarquinium eum mirari: eum uirū di
 cere: ac regio sanguine ortū: spernere sororē: q̃ ui
 rum nacta muliebri cessar & audacia. statimq; post
 nullis uerborum contumeliis parcere de uiro ad
 fratrem de sorore ad uigē: & se rectius uiduam: &

illum celibem futurę fuisset contendere: q̄ cū ipari
iungi: ut elāguēscendum aliena ignauia esset. La:
nam quā d attinebat incusare uirgē: q̄ parum uiri
li animo: incusare sororem quod ignaua esset: nō
uideo aliud nisi quod hic socrum illa patrem non
occideret. At qui hoc sceleratissimum est: sceleratī
simum quidem: sed tamē sceleris merces: ut quod
ereptum iri sibi uidebant regnum inuaderent. Sed
ita nihil incredibilius erit. Quis enim credat hanc
uelle atq; adeo hortari germanā trucidare cōmu
nem patrem: ut illa pociatur hereditate: illa in quā:
cuius uitam: ut exitus docuit minoris faciebat: q̄
non modo coniunctæ sed etiam ancillæ. Alia ergo
fuit causa: q̄ clamor sororis: quæ nulla alia esse po
tuit nisi ne paternum regnum per iniquitatem pa
tris liberis præriperetur ideoq; sororem increpabat
quod maior natu nihil de regno laborarē. Ideo
maiores fratrum ad hanc spem: sed non sine suo
morbo erexit. recteq; subiungitur: Si sibi eum
quo digna esset dii dedissent uirum: domi se ppe
diem regnum uisuram fuisse: quod apud patrem
uiderat: De qua nulla hic & ad extremum: (nam
finē iam facere uolo) dicere habeo: non fuisse auc
tori faciendum: ut: quam matrem iuuenem uocat
circa tēpora uiolata Lucretiæ: eādem dicere nurū
eē Tarquinii prisci. ac Tanaquil: quæ iam nō agin
ta ferme annos liberos non genuerat. Hec sūt op
time: rex cur Tiro liuius nō accedam Tarquinium

priscum patrem fuisse Tarquinii superbi: nec eum
 posteritatem uocaturam priscum fuisse arbitror:
 si pater huius extitisset. priscum. n. dicimus non q
 patrum: sed qui auogæ: aut proauorum memori
 a fuit: & hoc nomen illi non a sui rēporis homini
 bus: ut auctor dicere uidetur: sed a posteriori sæcu
 lo inditum: ut prisci latini aut cætera huiusmodi:
 in quibus tu: quem potissimum in hac questione
 mihi deligendum putauit iudicem: si mecū senties:
 qualibet breui epistola respondebis. q. si dissenties
 longiore: ut rationes meas tuis melioribus refellas
 Vides: ut tibi tacite blandior: quasi suadeam: ne la
 bore subeas me refellendi: ut mihi essentiaris.
 Verum absit hoc ab utroq; nostrū. nam neq; me
 um est falso quēpiam uelle accusatione damnare
 neque tuum: aut labori cedere: cuius semper uictor
 extitisti aut clarissimos uiros: quorum inter pri
 mos est Liuius: quociens falso accusantur: pati de
 fertos. Vale. Neapoli pridie nōagæ decembrium.

Explicit epistola Laurentii Vallæ ad Alfonsū regē

Laurentii Vallæ confutatio in Benedictum morandum bononiensem.

u Trum de me peius mereantur an melius
inimici & hostes mei: q̄ mihi negotiū exhibent: ac bellum inferū: haud queto satis pro certo dicere. nec utrum plus ex ea re molestie capiā an uoluptatis. nam & libros meos carpi: & famā meam incesſi: & tempus melioribus rebus debitū cogi me diluendis criminibus impēdere: sane q̄ mihi molestum est: & in magnæ iacturæ loco ponendum. Rursū stratis: fugatis: captis hostib⁹: multū ex ipsa uictoria uoluptatis capio: nō quia hoīes de me male meritos ultus sum: quoq̄ uicem ēt mise reor: sed q̄ existimationē ac gloriā meā nō modo restitutā uerum & corroboratā: auctā: illūstratā itelligo. Quæ uoluptas & si diuturn. or ē: q̄ molestia fuerat: tamē uehemētius inter initia afficit molestia q̄ uoluptas. Cerre poplarē sēp & mallem pace frui: q̄ in incertū uenire uictoriæ. Verum nunc laboribus periculisq̄ belloꝝ defunctus atq̄ aliquot uictoriis potitus: fas. n. ē laceſſito post uictoriā gloriari non equidem habeo gratiam iis: q̄ me laceſſerunt sed tamē gratias ago: q̄ laudi meæ consuluerunt: cum non consuluerint suæ quoq̄ nemo ē quem non pænituert me laceſſiſſe. Quo magis miror nescio quē Benedictū Moradū ut aiūt tabellionem iure civili non nihil tinctum aliorum

ruina non fuisse deterritum ame oppugnando.
 minus illum quidem contumeliosum: q̄ ceteri sed
 pro rei conditione uel contumeliosior m. neq; n.
 se ame laceffitū esse ut alii fecerunt fingere potest
 sed a me Liuium laceffitum obicit: quod ab eo
 una i opinione dissentiam. cuius noxe quod nūq̄
 fando cognitum est poenam a me exigit capitis &
 quidem apud sum n̄ um: pontificem: quasi religio
 nem prophanauerim. neq; id quia Romanus: ut
 ad eum de Romana historia pertineat: non quia
 patavinus: ut turanda sit ei patriæ dignitas: nō de
 nique quia historicus: ut historici nominis doleat
 uicem sed quia notarius est. Nam Liuius: si huic
 credimus notarius est Romanæ historiæ: ut meri
 to quemadmodum Cicero consul Murenam con
 sulem defendit: sic Benedictus notarius Titum Li
 uium notarium defendere debeat. Stulta ista no
 tarie & notari digna est ratio: und̄ tibi fauorē con
 cilies. Stultum fingere te dolere: ut in me confles
 odium: quod tanto uiro detraham non .n. ut tu
 inuidia mei: sic ego inuidia Liuii ductus sum: quē
 amo: quem ueneror: quem imitari studeo. Cuius
 & sex libros de secundo bello punico: quod mul
 ti facere conati fuerant: meo maximo labore ita
 pristina sinceritati restitui ut ne syllabam quidem
 omiserim. Cuius denique in libello meo pie semp
 ac reuerenter feci mentionem. Quo fit ut nesciā

plus ne stomachi : an risus mihi moueant trage-
diae tuae : qui de causa ciuili criminalem facis . Vti
nā benedicte potius benediceres q̄ benedictus uo-
careris : & pro morando moratus homo esses : ne
ue cum uites odio bacchi incidere uis : more lycur-
gi : crus tuum incideres : nec latratibus tuis ac
morsibus iacentem in te Leonem irritares : ad huc
ex aliorum canum sanguine cruenta ora habentē.
An non tu latras : & ueluti canicula mordere Leo-
nem uis : nam quid aliud est q̄ latrare & Leonem
(nam Leonem me experieris) : canino morsu ap-
petere : sic dicere. Be. Vt condemnes poena falsi de-
latoris : quod Liuium iam defunctum notarium
rerum Romanarum : quem omnes superiores doc-
tissimi uiri laudarunt : atque admirati sunt : men-
dacem & falsarium scribat : accuset predicet eius
que famam & honorem supra mille & quingētos
annos hactenus illibate celebratam minuat : mor-
deat : ledat : labefactet obscur & ppea ad retracta-
tionem publicā cogas & cōpellas me paratū offe-
rens : talionis poenā subire. La. Ego ne nō dico falsi
sed delatoris nomie appellandus sū : Dissentire ab
aliquo auctore id uero delatoris ē & ppea publice
& summo cogente pontifice retractandum : Ego
ne falsarium Liuium predico : Te te ego delatorē
te falsum delatorem te lic & tabellio sis falsarium
predico. siquidem delatorem te esse inficiari non

potes: qui apud summum pontificem me criminari offerens te subire poenam talionis. falsarium uero te & ob id poene talionis obnoxium probat ipsa opusculi mei uerba quod ita incipit.

Cum Titum Liuium quotidie Romanorum historicorum eloquentissimum aut audias: aut legas aemulator ueterum in omni genere uirtutum: uelim iudices: an recte de quodam loco sentiam huius auctoris: quæ res ad Regem ut tu es pertinet: Atque ita finit. ¶ Hæc sunt optime Rex: cur Titum Liuium non accedam: Tarquinium priscum patrem fuisse Tarquinii superbi. in quibus tu quem potissimum in hac questione mihi deligendum putavi iudicem si mecum senties: breui epistola respondebis sin dissenties longiore: ut meas rationes tuis melioribus refellas. Vides ut tibi tacite blandior: quasi suadeam ne laborem subeas me refellendi id est ut mihi assentiaris. Verum absit hoc ab utroque nostrum. nam neque meum est falsa quempiam uelle accusatione damnare neque tuum aut labori credere cuius semper extitisti uictor: aut clarissimos uiros quorum inter primos est Liuius quotiens falso accusantur pati desertos.

Hocce est delator esse Liuii: hocce illū appellare falsariū: hocce eundem carpere: danā detestari ut postea ais Be. lā palā factū ē beatissime pater

Laurentium Vallam inique carpere: damnare &
detestari parentem historiae notariumque regem ro-
manarum. T. Liuium. La. Hoccine poenam capitalē
meretur? hoccine abste tantope rogādum fuit ut
plecteretur? hæc. n. tua sūt uerba. Be. Quā ob rem
supplex te imploro: precor: obtestorq; beatissime
pater: ne inultum iam tot annos: absentem Liuiū
finas ac patiaris tam crudeliter eius famam minui
ledit: labefactari: deiici. Etiam existima tuæ beatitu-
dini dedecori fore: Laurentii impunitatem: quæ i
famæ eius accusationē in Liuium tacite uidet ho-
mologare: & ita inclementer doctissimos & claris-
simos uiros haud tolleranda affectos ignominia:
turpe est inultos preterire: neq; tamen quoad lex
iubet: de eo statui peto: quod tuæ diue clementiæ
satis aduersatur: Et. n. poena captis eum lex dam-
nat: intestabilemque decernit. La. Omiram animi
barbariem. o demētiam singularem: nō esse cōten-
tum a se ut sibi persuadeat: Liuiū satis abundeq;
defensum. & de me uictoriam reportasse ac trium-
phum: sed poenam capitis aut poscere: aut poscen-
dam putare. Atq; ut ei credatur loca iuris recitat:
& quidem scite: q; apud summū pontificem cuius
se scriptorē fuisse ait. quē tu unq; uidisti sūmo pō-
tifici iura recitantem: quasi nescienti. Sed uere tua
ista iura sūmus pontifex nescit: quæ hominē poe-
na capitis plectunt: q; uel i ipso iure: uel i medicina
uel i philosophia. uel qualib; arte atq; sciētia ab

aliquo superioriꝝ scriptoꝝ ullo in loco dissenserit
 ais. n. Be. ut. L. si quis famosum libellum c. de famo
 sis libellis & l. lex Cornelia circa finē. ff. de iniuriis
 & l. item apud labeonem i. p. ait prætor eo. titulo.
 La. famosus ne meus libellus est? an tuus homo
 nequissime? qui te offers paratum subire poenam
 talionis? ista ne iura factum meum puniūt? an tu
 um potius uir iniuste. & non solum ab historia:
 sed & abiuris intellectu remotissime. Quis hoc qđ
 ego facio non fecit? quis in iure ciuili non ali
 qua i parte a quopiam superiorum dissensit? quis
 in philosophia? Quis i arte oratoria? & item in cæ
 ceteris. Adeo nō for& causa posterioribus scriben
 di quodammodo si nihil ess& in quo superioribus
 aduersaremur. An nō est talis historia. imo nihil
 magis in qua nunq̃ inuenti sunt duo: qui eādem
 rem gestam narrantes inter se oīno conuenerint
 At. n. poenam exceptione temperas inquiēs. Be.
 Sed omisso iuris hoc rigore mitius i hunc libel
 li auctorem tua animaduertat clementia. si tamen
 ea se dignum sua cōfessione reddiderit. Satisfaciat
 primum Liuium quem offendit damnauitq; retrac
 rando publice quæ contra eum scripsit seq; falso
 illum tandem insimulasse profiteatur. Alias deb&
 edicto tua sanctitas uelut erronea scripta Lauren
 tii contra. T. Liuium decernere. eumq; falsi delato
 ris detractorisq; affligi poena iubere. La. Et quo
 magis moueas religiosa ratione sūmum pontificē
 m

addis. Be. ne cum Laurentium p tua i eum clemē
tia seruare uolueris: in id genus iniusticiæ decidas
q̄ cum possis non ppulles iniuriam. & apud hely
sios cāpos & amoena pioꝝ concilia d te Liui⁹ que
ratur. Quod ut facias te omnes doct̄: te ipsa uerī
tas: te tuæ dignitatis officium: te morsu detractio
nis ossa contrita Liuii: te omnis historia Rōana:
quam Laurentius corrūpit atq; labefactat suppli
ces orant & precantur. La. Si ego tantā poenā me
reor qui Liuium ledo: q̄ta tandem tu impie ac
sceles te dignus es: qui ledis tuam religionem app
bans gentilem: i qua sunt campi helysii & amoena
pioꝝ concilia si tibi credimus: qui læd s maiestātē
sūmi pōtificis: quem facis gētilem: qui ledis ōnes
qui audiunt ac legunt insigni blasphemia. Quo
nomine te apud Calistum sūmū pontificē impie
tatis reum facio: atq; ad poenam capitis uoco: nō
ut tu ad falsam ac stultā. Dabis itaq; duplices poe
na: talionis pariter & læsæ maiestatis læse patriæ:
læse religionis: ut tibi ad supplitium nō una suffici
at uita. Vide in quot laqueos te indueris demens:
Sed ōssis utriq; criminibus inspicimus ciuilit̄
quid mihi obiectas. Nēpe q̄ Liuiū sū ausus repre
hēder. an tu cū nusq; rephēdi posse existimas? Ita
uideris existimare cū inquis. Be. Quem omnes su
piores doctissimi uiri laudarunt pbarunt atq; ad
mirati sūt eiusq; famā & honorē supra mille & qui
gēto ānos hactenus illibate celebratā. La. ¶ nō

dicam tibi: q̄ nemo antea inuenit: id tamē aposterioribus inueniri posse: cuius rei infinita suppediant exempla: quæ breuitatis cā prætereo. nō dicā pares Liuiō atq; & supiores aliqua peccauisse: quæ sicut corpora ita animi nulli reperiuntur: quin aliqua in pte ab alio inferiore superentur: quæ & longa foret ad disputandū materia ūde horatius d̄ sūmo poetæ: ac de sūmo penē ingenio q̄quit: & sæpe bonus dormitat Homerus: & in demosthene atq; Cicerone sūmis oratoribus nōnulla desiderantur: & i Platōe ac Ariastotele philosophis maximis aliqua notant. dicam te diligentiorē esse tabelā: expriorē tabelionē meliorē notarium maleficio q̄ ueterum historiarum lectorem. qui in cā nugatoria tāq; in cā maleficiū his uocabulis uteris. Errone a illibate successiue: nullibi: nullatenus: posterare antea acti pontifices: correspondet: alias p̄ alioqui: octuagenarium: uigenariū p̄ octogenarium & uicenarium. item cogas & cōpellas me offerens: quæ si papa te off̄rat subire p̄cā talionis. nā ut taceā quod grauius est elegantiam Liuii a polione asini o notatam cum inquit in Liuiō fuisse quādam patauinitatem: certe ne plura afferam flauius Vopiscus historicus ait: neminem non historicorum q̄reum ad historiam p̄inet aliquid esse mentitum. additque p̄derē quin etiā i quo Lūius: in quo Salustius: i quo Cornelius tacit. i quo denique Trogus

manifestis testibus cōuinceretur. An quod Vopiscus potest nemo poterit? quid si locum hūc quē ego notavi notauerat Vopiscus? At .n. Vopiscus ageret testibus: nūquid deterius est rationis q̄ hominis testimonium? nam ita ais. tu aut nullius auctoritate tractus sola tua uoluntate Liuium dāna sti. An melior ullus auctor est q̄ rō: q̄q̄ ut exemplari tuo: quod Romam attulisti quod nūc penes me est: constat: nullam ego fecerā mentionē lucii flori qui simpliciter superbū prisci nepotē uocat. tamē aliquot annis post quod p obliuionem omiseram addidi de Lucio floro: quē codicem quia bononie tibi uir eruditissimus Nicolaus Perorus ostendit: tu ais plus te fidei Liuiō habere q̄ floro: q̄q̄ sine diuersi historici Abreuiator Liuii dicitur florus fuisse qui a magistro ut sic dicam suo & si quodam modo magistro admirabilior est: tanq̄ a mēcienti i hac parte desciuit. Tradit hoc idem piso ut testat̄ Dionisius Halycarnaseus. probat Dionisius ipse ut in sequentibus probabo: quem quod non apri cipio: sed nuper legi per deum fato quodam reor contigisse meo prospero: ut mirarentur homines ingenium meum pene incurrentis in eadem: quare Dionisium tum ex se tum e priscis historicis attuli argumenta atque documenta tuo improsp̄ro at quē infelici ut eo tempore te mihi obiceret: quot ego Dionisium nactus fulmen in te coactus tu a importunitate torquerem quare. si Liuius is est

quireprehendi potest in historia. si a quibusdā rep-
 hensus est si nec ego ita ineruditus sum: ut non a-
 liquid pro mea uirili (siquid notandum est) nota-
 re possim: tibi non solum pro me sed etiam pro rei
 ueritate respondebo: ut optima sit hæc nostra par-
 titio primum ut non esse uerisimile Tarquinium
 superbum fuisse Tarquinii prisci filium probem
 Conuincāq; & id meo Marte . deinde nec uerum
 esse: idque non meis sed Dionysii copiis: quibus
 omnes tuæ somniculose ac pene frenetice opinio-
 nes cōfutantur. Neq; uerō speres Benedicte: quod
 ad primā partem pertin& ut sollicite anxieq; tua
 argumenta confutem: quæ se ipsa redarguūt: ut
 te dignum putem cum quo collucter omnibus
 membris . En tanq̃ milo ille crotoniata super cir-
 cum scutum stans porrigo dextram: qua tu dua-
 bus tuis aprēhensa si toto corpore annixus me ab
 instituto uestigio moueris uicisse te cōfitebor. Sta-
 re autē eodē loco putabor si sūmati meas easdem
 rōnes refferam Tuasq; illis opponam & ipsas sū-
 matim cum purā significatione: cur meæ ualidæ sit
 tuæ inualidæ: ut agnoscant spectatores uter Lau-
 rentius an Benedictus Luctator sit & athleta pre-
 stantior. Malo luctatorem athletāq; dicere q̃ gladi-
 atorē & si tu gladiatorio animo gladiatorisq; ar-
 mis in me irruisti ¶ Ego uerisimile nego esse Tar-
 quinium priscum si duos ex uxore Tanaquillide
 habebat liberos genero potius & ei serua nato

regnum p manus tradere destinasse. Tu hoc ais es
se uerisimilius idq; pro ratione affers: quod qd
Liuius tradit: id ab aliis mutuatus est: & ab his pre
sertim: quos ipse magis probauit: quod ego solus
faciam: qui nullius auctoritate ductus mea solius
uoluntate Liuium damno. fateor nullius sum sequi
tus auctoritatem sed ostendo Liuiū: & si uera loq
tur: nō tamē uerisimiliter loqui: quā tu facis mul
to minus uerisimilia: cum sentias nō admodum se
nē fuisse Tarquinium dū interfecit est: ut cū spera
ret se filios adultos uisurū: minus credibile sit desti
nasse regnum genero: uel tradere uel fiduciarium
cōmittere. Ego nego credibile esse adeo alienū fuis
se Tarquinium a caritate liberorū: ut & serui ex
tincto alium sibi generū fuerit ascurus: cui regnū
relinqueret. Tu ais credibile: nulla alia rōne q̄ su
periore: quā nulla est: utens. & hoc impudenti mē
datio q̄ dicis: cui sūmā impii pmitteret se uiuo: ita
ut priscus nomine: ille actu rex uideretur: quod Li
uius nec ait nec sentit. nam quod inquit illum & a
pud regem & apud patres plebemq; lōge maximo
in honore fuisse: ne putes idem esse pene: quod re
gnare: eundem honorem ait Liuius hoc extincto
quēcūq; alium generum fuisse asscururum. neq;
est: quod tanq̄ decrepitum fingas Tarquinium
mandasse genero huic: & cuilibet alteri procurati
onem regni mandaturum fuisse. Si tibi credimus

ad huc uiridis ætatis rex erat. Mihi credibilis ui-
detur si filii paruuli Tarquinio & tanaquil' idi fuif-
sent non' futurum eis cariorum unum generum
q̃ duos filios. Tibi contrarium credibilis cum pp
alia ridicula auditu: tum uero quia tanaquil' imme-
mor filiorum necessitate ducta regnum uind'cte
premium seruiū proposuit. Quod nisi feciss&: ac-
tum erat de filiis & regno. Cum ego agam de utri-
usque parentis uoluntate atque proposito: hære-
dis imposterum instituendi: tu de presenti necessi-
tate Tanaquillidis post necem uiri loqueris. Res-
iter se sunt lōge natura diuerse necessitas & uolun-
tas. Illa uero si generum non habuiss&: idem in
fratrem: in propinquum: in amicum: in hospitem
denique feciss&: ne id quod rex cum alii tum uero
filii paterentur: quorum tu immemorem illam
uocas cum maxime eis prospicer&. neque uero
tuo Marchionis estēsis rēpōdebo exemplo nequid
de principibus seculi nostri nisi honoris gratia lo-
quar. Tantum dixerim insani esse hominis credere
utriq; parenti cariorē esse generum q̃ duos infātes
siue pueros filios ¶ Mihi uidentur iidem paren-
tes sperasse Populum Romanum obsequentio-
rē fore regiis liberis: q̃ regio liberto. & si testamen-
tum facere potuiss& Tarquinius: pot. us fiduciari-
am regni tutelam genero commissurus: q̃
heredem eū facturus. Tibi nō uidet nec Targni

411.
daturus tutorem filiis seruium: ne fraudaret illos
regno: ut ipse fraudass& filios Anci: nec tanaquil
ablatura regnum serui: q̄ ei flāma quæ circa pue
ri caput arserat portendiss&. omnia contra naturā
loqueris. ut taceā q̄ genere erat Seruius & liber⁹
Tarquini⁹: qđ ipse Tarquinius nō fuiss& Anco cer
te timor male tutelæ & ostentum futuri regni ma
gis causā attuliss& occidendi serui: q̄ hæredis relin
quendi. Sed cum ess& opus tutore pupillis nullus
magis idoneus q̄ gener uidebatur. & flāma quæ
in capite fulserat: auxilium nō excidium Tarquini
anæ domui portendebat. ¶ Mihi uero circa finē
sed magis inter initia seruiani regni contracta ma
trimonia uidentur inter filias serui: & Tarquini⁹
iuuenes: cum scribat Liuius: tum palam factum &
comploratione i regia facta Seruius præsidio fir
mo munitus primus iniussu populi uoluntate pa
trum regnauit. Anci liberi iam tamē cōprehens
sceleris ministris: ut uiuer regem & tantas opes ser
ui nūtiatum est Sueffam pometiam exulatum ie
rant. nec iam publicis magis consiliis seruius q̄ pri
uatis munire opes. & ne qualis Anci liberum ani
mus aduersus Tarquinium: talis aduersus se Tar
quini⁹ liberum ess&. duas filias iuuenib⁹ regis Lu
cio atq; Arunti Tarquiniis iungit. Et aliq̄to post
forte ita inciderat: ne duo uiolenta ingenia matri
monio iungerentur fortuna credo populi Roma
ni quo diuturnius Serui regnū ess&: Constituq;

ciuitatis mores possent. Tibi placet circa finem re
gni seruiani contracta matrimonia & ingenua ti
bi leuitate: stulticia: temeritate: conaris pbare filias
non nisi regnanti seruiio genitas: hoc argumento
q̃ Liuius ait Tarquiniũ huic filiam despõdisse nõ
nuptum tradidisse quia tenerior erat seruius: q̃ ut
coire cum femina poss& cum Liuius dicat: iuuenis
eualit uere indolis regie: nec cum quereretur gener
Tarquinio quisq̃ Romanæ iuuentutis ulla ar
te cõferri seruiio potuit: filiamq; ei suam rex despõ
dit. Hicne tibi tenellus uidetur adolescẽtulus? aut
puer: quod si ut tu fateris filia regis nubilis erat
quousq; uis dilatas fuisse nuptias: cum presertim
ambo in eadem domo essent. Aut quid affers cur
nõ sub Tarquinio duodecim aut saltem decem a
nos in cõiugio fuerint: & inter initia regni seruiani
filias nobiles habuerint. Initia regni seruiani quod
fuit quatuor & quadraginta annoꝝ uoco: usq; ad
decem annos & amplius: aut si nõ uis uocari hæc
initia: faciam quinquenniũ: quadrienniũ: trienniũ
nam eo tempore poterant nubere seruii filia: quo
tẽpõr si nupserũt iuuenib; tarquinis cõcedes id qđ
peto: illos iã sub exitũ patris adultos fuisse & patri
potuisse succedere. Hoc loco tu cauillado quæris a
ego pro obstetrice fuerim in ptu Tanaquillidis:
qui uolo maiorem natũ fuisse Luciũ Argumenta
risq; potius minorem fuisse: Aruntem uero maio
rem quasi nõ satis apte Liuius ipse declarat & maiore

natu esse quem prius nūcupat: minorē quē poste-
rius. At legitur apud Liuium minorē Tullia nup-
sisse lucio ut colligi possit: & ipsum lucium mino-
rem fuisse Tarquinium. An id in omnibus editio-
nibus legatur nescio. Ego ut alia plurima in Liua-
nis codicibus deprauata correxi ita hunc locū mu-
tans minor in maior. Et ne plura de mendis libro-
rum dicam: uno sum contentus: e iure ciuili: cuius
te peritum significare passim laboras: exemplo: qđ
ad hanc rē pertinet. Pomponius iuriscōsultus de
origine iuris inquit. quæ omnes conscripte extant
in libris sexti papirii: qui fuit illis temporibus: qui
bus supbus Demarati corinthii filius hic quis nō
uidet mendam esse libris? Ita in illo loco Liuii: qui
pp similitudinem litterarū facile corrumpi potuit
& omnis Liuii narratio lucii regnum a seruo repe-
tentis tanq̃ maioris natu est nihil Arunte conque-
rente: quod profecto non fecissem & si mihi inge-
nio iuuenis ac uir potius si maior natu fuisset. Mi-
hi non fit uerisimile priscum Tarquinium dum
Romam commigrauit fuisse adolescentem cuius
frater natu minor ante mortem patris decessisset &
uxore grauida relictā: & de quo Liuius scribit. Lu-
cumo uir impinger ac diuitiis potens Romam cō-
migrauit cupidine ac spe magni honoris: cuius
adipiscendi Tarquinii (nam ibi qđ peregrina stir-
pe oriundus erat) facultas non fuerat. At ne puel-
lam quidem Tanaquilidem fuisse: quæ sperni

uirum ac aduenam ferre non poss&: quæ peritissi-
ma ess& augurandi: certe marito peritior & ipso
Tarquinis nato: quæ dū maritum uideret hono-
raturum: cætera posthaberet: quæ etiam auctor ui-
ro ess& natale solum relinquendi. Tibi uerisimilius
fit & illum adolescētem fuisse & hanc adulescentulā
licet adeo peritam: quia tu in hispania conspexeris
puellam inter pueros pastores nescio quid de plu-
uia ariolantem: quia picus tunder& arborem pror-
sus rem ineptam & te picario uiro dignam: quasi
in hispania doctiores sint puellæ: q̄ matrone & fe-
minæ q̄ uiri: in quo tu magis loquendo uisus es a-
riolari: q̄ ulla uel puella uel anus. Mihi placet non
ita properasse Lucumonem relinquere facultates
suas: ut in alienam patriam commigrar&: cum nō
tenderet ad certos honores Romæ obtinendos. ti-
bi placet omnia debuisse putare posthabenda. pri-
mum quia ueterum patrimonia non in aliis rebus
q̄ in pecudibus constiterant: unde sit dictum pe-
culium: quasi non & domos & agros & supellecti-
lem ueteres habuerint: præter templa & sepulcra
maiorum & solum natale. Taceo peculium non
pro patrimonio a iuris consultis unque expo-
ni. Deinde quia hæc res ei magnopere cordi
erat. hæc .n. tua sunt uerba. Et ambitio
deproperare cogebar. Neque magni & libe-
ralis animi. Lucumo tuliss& diu sperni quoad
permutass& utiliter: Quod auari & tenacissi-

mi fuiss& hominis: qui prater honore: cuius cupi
dissimus erat: omnia posthabuit. An ignoras q̄
uehementer & efficaciter eo moueat & agitet præ
stabiles & illustres uiros indignitas siqua est fides
uideris mihi Benedicte similis infantibus: qui cū
cernunt musicum Citharam aut organa pulsantē
plus uoluptatis ex suo stulto cantu: si cārus hic di
cendus est: q̄ ex illo erudito amenoq; capientes. E
go tanq̄ musicus sum: qui rōibus naturæ cōsenta
neis utor. Tu ereptam mihi e manibus citharam
sine ullo artificio uerberas. nam quis hic nisi infan
cium cantus est: dicere illustrem uirgē esse: qui negli
geretur a suis: & nullum honorem ne in patria qui
dē assequi posset. & cuius mores ignores eū affirmā
bona sua dilapidasse: ut peregrinari poss& in urbe
externa quasi aut Romæ sine diuitiis honores se
assecuturū speraret: aut Tanaquil d regno p̄pediē
obtinendo ex auguriis aquilæ aut picorum pica
rum ue certior facta ess&. Vt in hoc puer ita in illo
delirus extitisti: cum dicebas Lucumonem fuisse
sediciosi & parricide corinthii Demarati filiū. Cū
Liuius tantū dicat ob seditiones illum domo pro
fugum fuisse non seditionū significans auctorem
quem Dionysius halycarnaseus principem corin
thiorum tradit. Mihi placet aliquot ānos Romæ
fuisse sub Anco Lucumonem aut decem aut certe
quatuor ut disceret linguā Romanam: ut mores
& ritus: ut se dignum redder&: qui potissimum ab

rege deligeretur filius tutor: cū eum faciat Livi-
 us locutus his uerbis: se ex quo sui potens fuerit Ro-
 mam cū coniuge & fortunis omnibus cōmigrasse
 maiorem partem ætatis: qua ciuilibus officiis fun-
 gantur homines Romæ se q̄ in patria uixisse. Tibi
 magis placet decem eum menses aut decē dies Ro-
 mæ fuisse: Ego nego huius & Tanaquillidis filiū
 potuisse infantem esse post duo de quadraginta
 annos q̄ regnare ceperat pater. Tu bimulum aut
 trimulum maiorem: minorem uero aniculū s̄gni-
 ficasse potuisse. Et cum Macrobiū in testimo-
 nium afferas dicentem bello sabino: quod bellum
 ut e Lurio non solum e Dionysio constat: gestū
 est circa principia Tarquiniani regni: filium Tarq-
 nii annos quatuordecim natum bulla pretextaq̄
 a patre donatum fuisse. qua ratione putare potes
 eiusdem matrem post triginta amplius annos eni-
 xam fuisse: aut sexagenariam uelis puerperam ex-
 tisse. Me admiratio subit uirum plusq̄ nonagena-
 rium prima in acie suos hortantem inf. sto telo in-
 dictatorem postumum icurrisse. Tu admirationē
 meam derides quasi quotidianum hoc sit & more
 tuo refers quedam exempla ut impropria ita falsa.
 Et ridicule interrogas inquiens responde hic lau-
 renti: si nunc iuuenis erat ut eum actor uocat: &
 tu assentiris quem dixisti uigenarium antea fuisse
 tempore mortis Tarquinii quatuor & quadragita
 annis iam premortui: quomodo centum annos

agere poterat: dum concurrit in aciem cum dictatore postumo. Quid tua ineptius interrogatione Benedicte. Ego dicebam: si iuuenis erat superbus cum seruium eiecit non fuisse Tarquinii filium si senex nō recte a Liuiο appellatum fuisse iuuenem nec a patre exheredari tradito tutore potuisse: quia ipsum pater heredem potius destinasset. Ego absurdum dico & Romanis moribus insuetum feminas nubere auunculis. Tu negare non potes insuetum: sed absurdum negas: quia absurdius sit rapere uirgines & hospicii iura uiolari: quod Romulus fecit. Socerum fratrem: uxorem interimere quod fecit superbus Tarquinius clarissimum rerū Romanarum scriptorem præter morem aliorum a ciue Romano damnari quod ego feci: o preclarum iurisconsultum o eximium Liuii aduocatum ubi sunt tua iura quæ tociens inculcas: cum abste iuris exempla poscam: tu profers exempla iniurie. Scio ut apud alios populos sic apud Romanum fuisse cedes Venena: incesta: sacrilegia: parricidia: rapinas: prodiciones: calumnias ac cætera facinora Verum ego de bonis moribus ago nō de scelestis factis. quis n. sic defecit crimen ut quia sunt alia maiora hoc ideo crimen nō esse. Romulus tamē excusat necessitatem. Tarquinius negat fr̄is uxorisq; necē. Soceri uero iustam esse defendit. Ego nego me damnare Liuiū sed una in re ab eo dissentire: ut alii pluri ab aliis desseferūt: ut a cæteris historicis p̄iso:

ut Dionysius halicarnaseus. ut lucius florus ut uo-
 piscus & ante omnia ipsa ratio Tu pro te. A. Gellii
 um: qui de hac re non disputat: sed tantum nomi-
 nat superbum superioris Tarquinii filium: qui auc-
 tor non est tam argutus ut sibi uidetur: qui multa
 potius q̄ multū lechitauit: quem ego cum alibi tū
 uero in dialecticis meis tanq̄ falso sentientem rēp-
 hendi. Affers preterea p te Eutropium historicū
 quidem sed gregarium & qualiacūq; in Liuiο repe-
 rit colligentem. Affers insuper Virgilium hic ego
 hereo. hic uictum me fateor ad huius nomē hisce
 non audeo. iam do manus. iam causa cedo. & tecū
 ius facei plane confiteor. Ait. n. Vis & Tarquinius
 reges. quod tu interpretaris de patre & filio Tar-
 quiniis dici. Elegans profecto interpretatio. Quid
 affers uir eruditissime. cur de patre & filio Virgili-
 us sentiat: potiusq̄ de patre & nepote. quanq̄ ipse
 de uno omnio Tarquinio superiore: ut egregio re-
 ge possum accipere dictū i numero plurali ut d̄ ali-
 is. Extulit hec decios marios magnosq; Camillos
 Denique ut partis prime finē faciam. mihi placet
 neminem uocari priscum nisi nepotum ætate hu-
 iusque rei attuli exempla. Tu nullius auctoritate
 sed tua peruicacia fretus asseueras priscum etiam
 antea potuisse uotitari: nūq̄ nec uera nec uerisimi-
 lia loquens. ut nesciam: an ūq̄ mihi uidear honorē
 magis audisse p̄postere. Habel Benedicte cur Liui-
 us non uerisimilia loquatur: hoc est cur tu
 non uerisimilia defendas.   Accipe cur non

dux rex Dionysio halicarnaseo: qui fuit Rome ei-
dem quibus Liuius temporibus uiro doctissimo
atq; eloquentissimo: summeq; apud omnes aucto-
ritatis & si libertus fuit. M. Terentii Varronis: quē
aiūt Romanoꝝ fuisse eruditissimū. huius orōnem
e quarto Romane antiquitatis libro ad uerbum
transferam ¶ Volo ante eoz quā aduerti rati-
onē redere: q̄ obrem neq; Fabio accessi: neq; histori-
cis aliis filios fuisse Tarquinii pueros ab eo relic-
tos: ne: qui illoꝝ historias nacti me aberrare suspi-
centur scribentem pueros eos nō filios illius fuisse
sed nepotes. Omnis. n. inconsiderate atq; idiligē-
ter p̄didere qui hanc de illis historiā conscribere:
nō rimati res impossibiles esse pariter atq; incōstā-
tes: quā se ipsas euertunt. quā singula paucis ego
plana facere cōabor. Tarquinius e Tyrrenia demi-
grat cōposita omni re familiaris: cum esset in opti-
mā ad sapiendum aetate. Siquidem administrande
rei publice & magistratibus gerendis & muneribꝫ
ciuitatis obeundis idoneus fuisse traditur & illinc
ideo demigrasse: q̄ nihil in ea urbe honoris adipi-
scretur. Et alius quidam aliquis hūc saltem trigin-
ta natum annos cōstituerunt: cū a Tyrrenia demi-
grauit. ab hac. n. aetate leges fere uocant eos: q̄ ma-
gistratus gerere uolunt & rem publicam capescere
Ego uero qnq; & solidis ānis minorem constituo
& quinq; ac uiginti natum annos eum facio. illinc
p̄fectū: quem adhuc patre uiuente duxisse uxorē

tyrrenidem uniuersi qui Romanas conscribere
 historias confitentur. Commeat autem Romæ anco
 martio rége: ut gellius quidem in historia tradit:
 primo illius regni anno. Vt uero Licinius scribit
 octauo. esto sane ut hoc ipso áno quo licinius scri
 bit nō prius uenerit. nā certe posterius nō aduenit
 Quod si nono anni imperii áno: ut ambo scriptores
 aiunt: prefectus equitum bello latino ab rege mit
 titur: nec minor natu quinque & uiginti ánis Romā
 cōmeauit: & Anco regi circa octauū imperii ánū
 amicus extitit: pfecto decem & septem reliquos á
 nos apud ipsum diuersatus est. Quatuor. n. & xx.
 annos regnauit Ancus. ipse uero: ut cōfiteē ōnes:
 regnum duo de quadraginta ános tenuit. Ita octo
 genarius erat: cū oblit. ex supputaciōe nanq; hæc
 annorū summa colligitur. eius uxor quæ quinque
 niō minor erat: quemadmodum cōsequēs est qui
 tum & septuagesimū accedat ánum sub exitū Tar
 quiniū: quæ si minorem natu filioꝝ ultimum eni
 xa est quinquaginta ános nata: quippe post hoc
 tempus non concipit mulier: sed hic est ipse pari
 endi termin⁹: sicuti scribūt: q̄ ista indagauerūt. nō
 igit̄ erat hic quidē minor ánis quinque & uiginti sub
 obitū patris: Lucius uero maior natu nō minor
 septē & uiginti. Quo fit ut eos nō reliquit paruulos
 pater ex hac muliere genitos. Qui si in uirilē adole
 uerāt ætatē dū p̄t opperit mortē: pfecto neq; ma
 ter eorū ita fuisset infelix: atq; uelana ut qđ impiū

pater filiis reliquisset: id ipsa mater eriperet & ex
tero ex acillaq; nato gratificaretur: neq; ipsi pater
no impio fraudati iniuriam segniter ac lente tulis
sent. idq; cum essent in ætatis robore: tum ad dicē
dum tum ad agendum. neq; n. Tullius ut nobilita
te eos antecellebat: ut pote serua natus: aut ita mul
tum differebat ætatis dignitate. sed tribus omnino
annis altero maior natu erat ut non fuerint huic
regnū libenter illi cessuri. habet autē & alias quas
dam hoc negotiū absurditates quas: ignorauerūt
cūcti: qui res Romanas condidere præter unū cu
ius paulo post efferam nomen. nam constat post
Tarquinii necem Tullium quod cœpit regnū ad
quatuor & quadraginta tenuisse ānos: ut per id
tēpus maior Tarquinioꝝ cum septem & uiginti ā
nos natus regno fraudatus esset & septuaginta ānis
grandior fuerit dū Tullium interemit. At cū robu
stissima in ætate tūc fuisse scriptores tradidere. inq
unt e senatu sustulisse Tullium forasq; portante
e gradibus deturbasse ipsius uero ex ipio deiectio
uigesimo qnto post hæc āno extitit. Eoq; āno in
expeditione agens aduersus ardeates inducis om
nia p se ipsū belli munia obisse: qđ ab ratione abest
in bellis uersari sex & nonaginta ānos natū. Quin
et amisso ipio et bella cum Romanis nō min⁹ qua
tuordecim ānis gessisse p se se negotia exequente:
ut aiūt: præter cōmunes est ōniū opiniones: & tē
pus uitæ eius esse maius cētū & decē ānis: qđ spati

um uitæ nō ferunt loca nostratia . Has absurdita
tes qdā Romanorum scriptorū aiaduertentes cōa
ti sunt alijs absurditatibus soluere negantes hōz
puerorū Tanaquillidem matrem: sed geganeā quā
dam fuisse de qua nullam accepimus historiam. &
nihilominus immaturum for& rursus cōiugium
Tarquinii ppe octogenarii. Et uiris tanto natu fa
cultatē adesse gignendi fide caret. neq; uero orbus
liberis erat: ut quoquomodo liberos concupisce
ret: cui forent filie duæ eæq; uiris iam locate. Hōz
singula & impossibilia & inconsiderata colligens
nego filios Tarquinii fuisse: sed nepotes accedens
Lucio pisoni frugi: qui i analib? solus hoc memo
rie prodidit nisi forte pueri erant stirpe quidē ne
potes adoptione uero filii quæ fuit cā erroris cæte
ris oībus Romanorū historiæ scriptoribus . La .
Hæc Dionysius Halicarnasens? qui paulo ante cui? hi
filii fuerint tradit: quiēs d Tanaquillide post necem
Tarqniū. Erat autē ei iuuenis filius nō ita pridē de
fūctus: ex quo duo filii relictī erant puuli: de quib?
ita eādē loquētē apud seruiū Dionysius facit. Tar
quinius rex Tulli apud quē educat? es atq; erudi
tus: & ex omnib? amicis atq; cognatis maximo in
honore habitus. nobis ille quidē indigna passus fa
to suo functus est: nullis rebus neque priuatis di
spōsitis: neq; coib? ac publicis delegatis: q nec salu
tare quēpiā nostrū & alloqui extremis mādatis po
tuit. hi autē pueri dīsolata & pupilli ifelicitis relictī sūt

VXXXI.
nō minimum uite discrimen aduentes. & cū multa
dixisset in fine orationis iquit. Debes autem Tulli
educatus a nobis: & eruditus & oībus bonis imp
ritus: quēcūq; filii a parētibus accipiunt: & nostra
filia in matrimonium ducta: etiam si rex Roma
noꝝ me quoq; tibi in hoc anitente paternā his pu
eris beniuolentiam exhibere. & cum in uirilē ado
leuerint aetatem & idonei ad rē publicam admini
strandam extiterint: eoꝝ maiori natu imperium
Romanorum reddere. Hæc loquens & utrumq;
puerorum in ulnas generi ac filia potrigens in gē
tem ex ambobus exciuit lamentationem. Aliquan
toq; post auctor idem facit Tulliu orantem ad po
pulu tāq; tutorē pueroꝝ: & pene sola illoꝝ misera
tione ad parendum ei populum fuisse inductum.
Quæ quoniā erāt lōgiora: missa feci satis hæc spe
rans abundeq; sufficere: ut constaret Liuium ut
non uerisimilia ita nec uera dixisse meq; eum meri
to: & si uerecunde id feci: notare potuisse. Quod si
quis me qui multa quæ apud Dionysium sunt: qđ
diuinaui: putat legisse tunc istum auctorem: cum
illud opusculum condidi: is erit qui neq; me diu
cognitum habet: neq; illos aduersarios: qui post
editum illud opus: quod supra iam decem annos
iam lesisse famam Liuii Benedictus ait: obiciebāt
mihi non nisi tinctum me græcis litteris esse: neq;
locum ubi illud composui id est neapolim qua in
urbe Dionysii Halicarnasei historie nomē nostro

sæculo ne auditum quidem unquid fuisse arbitror. Quod
 si quis aduertat ipsum meum libellum intelliget
 plane confiditum ab homine esse: qui Dionysium non
 legerat: nam alioquin cur non eius ad sententiam
 meam confirmandam fecissem mentionem? An ita
 demens essem: ut si eum auctorem compilassem cre-
 derem furta mea celatum iri potius quam cum meo de
 decore dephensus si quis ita non credit: iuro me
 hunc auctorem sex amplius annos ab editione illius
 opusculi: nunquam in hac parte legisse: neque ab aliis quopiam
 de hoc loco audisse: & meo solius ingenio
 fretum ea disputasse. intelligis nunc Benedicte id
 quod crimini das mihi contra sit laude dignum: quod
 admirabilius est: quam ut credi possit. Quare non ex-
 pectes: ut dicam me ex hac pugna discedere victo-
 rem. non est: ut de victoria tua glorier: non est: ut
 me mediocribus iam uiris comparem: non est ut ma-
 gnis auctoribus aut ipsi Liuiio cedam. iuuat me qui
 poetico inflatum spiritu cum Horatio dicebat: Sume sup-
 biam quesitam meritis: & mihi delphica lauro cin-
 ge uolens Melpomene comam: Non sum non sum Be-
 nedicte in hac parte Liuiio minor: etiam si rumparis:
 uegeto dico. non sum in hac parte Liuiio minor: nec
 minoris ingenii minorisque iudicii. Rumpere inuidi-
 dia non sum inferior historicis omnibus: quos
 hoc non deprehendisse Dionysius ait non ipso de-
 niique Dionysio: qui non ullius: ut ille adminiculo
 adiutus meis pedibus cursum istius qui equo ue-

hebat equauit: & tu nō tabellio sed tabellarie ob rē
pene miraculo dignam accusas apud sūmū magi-
stratum & actionem capitis intendis: & me abs te
uictum damnatūq; ēt carmine gloriaris: ut ex epi-
stola constat: quā ad prelustrem uix supiorib; die-
bus Iacobum gratū Bononiensium legatū dedisti
dolens q; tam ille de me bene sentiret atq; loq;re
iussistiq; ut mihi eam ostenderet in hæc uerba. Si
Tibi damnatū gliscit demētia Vallam Tutari qd
falsa refert conuicia solue Argumenta tuū quæ cō-
cussere magistrum Si ratione potes nulla ē defen-
sio cause. & reliqua. Hæc q;q; barbara metra: tamē
quia Bononiæ facta multisq; ostensa: & huc ad tā-
tum uix missa ita me irritarūt ut Viris egregiis &
inter primos doctis Antonio Tridento & Valerio
bononiensi comunibus amicis admodū succēserē:
q; tam diu totiēsq; pmissū accusationis tuæ exem-
plar: nō representarēt itaq; adii hominem penes quē
dicebant illum codicem esse. Quo impetrato duas
refutando ei lucubratūculas impēdieq; n. ad te
cōuincendū maiori temporis spatio opus fuit. Vi-
gilauit itaq; in te puniendo binocliū: cū antea
securus in dextrā aurē dormire: q; credere te rem
ipsam defuncto Nicolao pōtifice p derelicta habi-
turum. Excitasti igitur leonē canicula dormientē
ut i te seuiret. An tibi ego non uideor leo: certe tu
mihi uideris tanq; Leoni canicula: si canicula iam
appellāda est: quæ ita Leoninis dētib; ūguibusq;

lacerata ē: ut uix in ea iam canis figura aut anima
lis appareat. exigebas a me canicula iam poenam
capitis: q̄ famosum libellum in mortuū scripserā:
si ille famosus libellus est: en in te uiuū uel magis
famosum libellum scribo nec tu tamen post hac
audebis: & si te iuris peritum onstētas: mecum age
re iniuriarū & mentionem facere famosi libelli.

Explicit inuēctiua Laurentii Vallengis in Be
nedictum Morandum.

Laurentii Vallengis in Benedictum Morandum
confutatio altera ad Bauerium medicum.

ecta: quam uix perlegere potui: Benedic
ti morandi altera inuēctiua: quam ille re
luctationem uocat: in qua se ipsum ipu
dentia: ac temeritate uicit non minus stomachi: q̄
ex superiore contraxi: q̄ homo tanq̄ ipse nihil ha
bens negotii: totiens mihi negotium facessit. Cui
si respondeam tot uerbis blaxteranti & ut uerbo
fissimo ita pplexissimo: atq; intricatissimo: & ut
mihi uidef nūq̄ finē blaxterādi facturo: nim̄ & nō

sed grandibus uoluminibus agendū est: quæ non
 legant homines: sed derideant: uelut de lana capri
 na concertationem. unde ego mentienti Benedic
 to similis uidear: Rursus nisi respondeam: tanq̃ de
 litanti: uereor ne qui meam diffidentiam causæ in
 terpretent & hic apud suos: ut iam facit: uictorem
 agat: quasi me in hac colluctatione prostrauerit.
 Quid igitur agam? quid consilii ineam? nisi ut me
 diam quandam teneam uiam: paucisq; ostendam:
 eum indignum esse cui a me pluribus respondeam
 & quem directo i eum sermone compellem: medi
 cūq; aliquē aduocē: si modo alia medicina q̃ moris
 sanā uecordiam potest: qui huic curationes adhi
 beat. Debent. n. boni uiri ēt aduersariis bene cōsul
 tum uelle: eūq; ad sanitatem: si unq̃ sanus hic fuit:
 reducat. qui falsa pro ueris: uera pro falsis: incredi
 bilia pro certis: certa pro incredibilibus: stulta pro
 grauib;: graua pro stultis: praua pro rectis: recta
 pro prauis: parua pro magnis: magna pro paruis:
 deniq; mala pro bonis: bona pro malis habet. Ad
 quem morbum curandum te potissimum Baueri
 delegi: uel quia medicorū nulli secundus es: uel quia
 conciuis illius. itaq; accipito ea: quæ dixi pauca: tā
 q̃ capita errorū eius: ac uecordiæ signa: seu malu
 mus dicere cerebrositatis. Quia ego negaui Tarq
 nium superbum prisci filium esse: sed nepotem: id
 quod etiam tradunt cum alii: tum uero Piso frugi
 Dionysius Halicarnasseus. Luci⁹ florū historici

præstantissimi ob id me Morandus homo mode-
 ratus supplicio dignum statuit: & apud sūmū pon-
 tificem capitis arcessit: quia Titus Liuius fuisse fili-
 um tradit. & nisi me ille christianæ religiōis caput
 capitis damnauerit: metū ei ostendit: minaturq; fo-
 re: ut a Tito Liuiio apud inferos in helysiis campis
 incuseretur: tanq̃ illuc peruenturus. & cum ppea a
 me increpetur: ait se in hac re perstiturū fuisse: si il-
 le ad huc sūmus pontifex uiuere: quasi non hic q̃
 nūc est: non sit longe illo in iure: & ciuili: & ponti-
 ficio peritior. Quia nisi hominē: qui non semel Ti-
 tum Liuium Romanæ historiæ appellaret: notari-
 um: & iccirco defensionem illius ad se arbitraretur
 iure optimo pertinere: qui notarius foret: ait me di-
 gnitatē tabellionū: notariozq; lesisse. & ob id illo-
 rum in me conatur inuidiam conflare. Quia eum
 notarium maleficioz: q̃ historiæ peritiorē dixi d
 Tarquinis opinionē cōtumeliosissimum me uo-
 cat: cum ipē totus in me cōtumeliis scateat. Quia
 dionysium Halicarnasseum confutare rationē nō
 potest. putat eum ex hoc iri confutatum q̃ & græ-
 cus sit. quasi græcum esse sit loco opprobrii ponē-
 dum: Homerusq; Plato: Aristoteles: Demosthe-
 nes pro nihilo habendi: & seruus fuerit quasi non
 & ælopus: & Diogenes & Plato serui fuerint. Hac
 n. illius sunt uerba. Be. Neque uero uerisimilius ad-
 hibenda fides homini liberto: q̃ libero. Siquidem
 liberales artes: ex quibus historia non eximitur a

liberis: non a libertis hominibus dicuntur: quæ cū
proprie sit liberorū: p̄babili⁹ ē d̄ his liberos q̄ liber
tos trāſigere. La Ergo Morandus meli⁹ h̄ſtoriā
ſcrib&: aut d̄ liberalib⁹ artib⁹ loqueſ: q̄ Dionyſi⁹:
quem hic pro libertino libertum uocat: quaſi liber
tini: ſiue liberti liberi non ſint. Hic cum nihil tri
buendum Dionyſio putet: at quanto æſtori: tamē
Guarino ueronenſi repugnari nephas putat: eru
dito illi quidem uiro: Sed quia uiuus eſt: nō dum
inter d̄ſuos reponendo: & nequa q̄ ad maiestatem
Dionyſii aſpiranti qui in quadam oratione menti
onem Tarquinii ſuperbi facit tanq̄ priſco geniti:
quaſi debuerit illic Guarinus a recepta: & trita opi
nione diſſenti⁹. quem reor & ſi græcarum litterarū
peritiſſimus eſt: tamen non dum eo tempore legiſ
ſe illud Dionyſii opus: quod etiam pauciſſimi græ
corum legerunt. Inunc & dic me tunc illud opus
legiſſe: cum cum libellum compoſui: de quo nunc
controuerſia eſt: quæ res cum ex aliis multis: tum
uero ex quibuſdam a Dionyſii probatione diſſen
tientibus cum conſtet: quia in cauſa coniecturali
omnem: ut aiunt: lapidem mouebam: tamen hic
mentiſſe me ait: & quoniā iuſiurandum interpone
bam: peierare: quaſi omnes: ſicuti ipſe: deum non
timeant: & nullum ſit ratum niſi per ſtygiam palu
dem: iuſiurandum. & orcus apud græcos: quos

1940-1941

tamen iste contemnit: iusiurandum dicatur & pluton: seu sedes inferna. ut nisi per plutonem & infernam sedem iurare non liceat. ad quam se iturum: & ubi Liuius agit ad helysios campos: & amoena piorum concilia: ut uere sit Benedictus & optat & sperat. Sed caueat moneo ne illic a Dionysio uel accusetur: uel scutica uerberetur: qui barbarus graecos quales sunt inferi iudices: contemplerit. Cuius Dionysii probationem: quia me dixi tanq̃ fulmen in eum torquere: ipse uelut Laurentiana sumia ait se fulmen Tullianum in me contorquere: qđ Cicero i Bruto meminit prisca Tarquinii: tanq̃ aui Tarquinii superbi: quasi nō dicat Dionysius posse putari superiorem Tarquinium patrem posterioris: quia hunc nepotem adoptauit: & quasi non idem Terentium uarronem patronum suum multo deteriorem Marco Tullio & in notitia uetustatis longe peritiorem notauerit: nedum Cicronem & quasi non maioris sit in historia auctoritatis Liuius q̃ Cicero. Vt taceam non nunq̃ Cicronem in historiarum: ac fabularum cognitione non satis fuisse approbatum. Idem ut me impugnet ait Lucium Tarquinium: qui postea superbus est appellatus: minorem natu fuisse Arunte: quod cum omnes historici ueteres: tum ipse Liuius ait: quod iste cecus non uidet se improbare Liuium: quē aduersus me defendere: &

211.
cuius uicem dolere uideri uult. Nonne hæc uecor-
dia: atque cerebrositatis signa sunt maxima: id e-
uidentius ex ipso cōfutationis genere licet intelligas
ut eius principia quædam attigam. Ait autem. Be-
Duodecim positiones affers: quas sūmatim duxi
refellendas: Et primum mihi refers quod ego uerisimi-
lius affirmem Tarquinium priscum filiis extanti-
bus sibi duobus ex uxore: destinasse genero poti-
us serua nato regnum per manus tradere: quàm filiis.
Hic nisi fuisset tecum agere sine iniuria pollicitus
exclamaassem te Laurenti peruersorem. nam id mi-
nime dixi: quinimo priscum post acceptum uul-
nus uerbum negaui protulisse: quem si loqui po-
tuisset: filios hæredes dimissurum fuisse rebar. Id
circo falsas intuli rationes tuas esse quod affirma-
res ei non fuisse liberos dum moretetur. La. Quā
paucis in uerbis quot deliramenta? primum quid
ad rem attinet dicere se negasse Tarquinium post
acceptum uulnus uerba protulisse: non magis quàm ne-
gasse eundem dormire: aut comedere: uel bibere
potuisse. Taceo quod ait rebar dimissurum filios hædes
quasi ipse tunc fuerit cum non dum Tarquinius
uulnus accepisset. Taceo uerbosæ quoque absurdi-
tatem: dimittere filios hædes: & filiis extantibus. De
inde cur arbitratum illum filios hædes fuisse facturum:
quem Liuius scribat: fuisse facturum ut uidebatur
occiso Seruio hædem regni quencunq; alium gene-
rum delegisse. Postremo cum hoc ego negem

uerisimile esse quod Liuius ait idemque hoc ipse
 Liuii patronus uerisimile dicat: quia tandem uesania
 est exclamare me peruersorem: qui dixerim id
 ab eo dici: quod ab ipso Liuiio dicitur. An est aliud
 destinare regnum tradere cuiquam: quod esse factu-
 rum quempiam regni heredem? Vter ergo nostrum
 est ego ne uerboque peruersor: an ipse mente peruer-
 sus? Venit ad alteram ut ipse appellat posuio-
 nem meam inquiens. Be. Vnde pari iure tua secunda
 ratio uelut inanis est sublata: dum negas extincto
 Seruio priscum: alium sibi generum fuisse ascitum
 cui regnum relinqueret. Hic ut uideo surdo narra-
 tur fabula. nam de Prisci uoluntate negaui comper-
 tum aliquid haberi: licet Anci filii suspicarentur id
 fore: quod tamen factum inficiabar priscum: quia
 non relinquitur futurum necessario quod alius quis-
 piam putauerit. Quam ob rem si mentem Liuii
 pari iudicas ratione uehementer erras. Non signaui
 hunc in topicis locum Cicero: non Boetius: non
 Aristoteles: ut si dixerit historicum quenquam ima-
 ginari fore aliquid necessario sit eadem scribentis
 opinio. non ne legisti quot capita: tot seteria? La.
 Non ne hoc summe uesanie summum argumentum est
 ut obicias alteri peruersitatem: ipse peruersor. Quae
 enim maior peruersitas est quam cum dicat Liuius: quod
 priscus uidebatur facturum occiso Seruio quemcum-
 que alium generum: quem delegisset heredem regni
 negare hoc uisum aliis nisi soli Anci filiis. Hoc

uerba Liuii non dicunt: hoc sermo publicus non
sentit ut si dicam: ideo Cæsar interfectus: quia uide
batur se regem facturum non id dico quod solis in
terfectonibus uidebatur: sed quod omnibus. Ira
nunc Priscus omnibus uidebatur facturum genege
regni heredem nam cur id solis filiis Anci: quod
nullis aliis uidebatur fore? an ita dementes erant?
hoc nemo tradit imo quantum uideo ex eorum
consilio prudentissimi fuerunt: quibus nisi uasra
mentum mulieris obstitisset regnum paternum
recuperassent. Ergo demens Liuius fuit qui
facit hoc uisum esse illius? Minime quia & illis
& omnibus priscus uidebatur Seruio uel cuiun
que alteri genero regnum relicturus. ob id uideli
cet: quia filios non habebat. Nec uero relictur
genege regem: sed regni administratorem sub fi
ducia tua tutela nepotum infantium Lucii & Arū
tis. itaque per hanc fiduciam tutelam & admini
strationem successor regni: atque regnator erat fu
turus seruus: id quod maxime dolebat filiis Anci.
Ergo non uerisimiliter dixit Liuius si filios habe
bat priscum fuisse facturum non filios heredes
regni: sed seruum natum: aut quencunque alium ge
nerum: id est destinasse huic potius q̄ filiis regnum
per manus tradere. Annon hoc mi. Bauri
ualidissimum argumentum est? & Ciceroni:
Boetioque: & Aristoteli comprobandum? Me
lius argumentum eius: Morione dignum: quod

capita tot sententie: quasi rationis locum optineat
 id quod alicui capitoso: cerebrosoq; uideatur aut
 fuerit historice grauitatis: atque prudentie: eam
 opinionem. siue ut hic Ciceronianus noster ait
 eam imaginatione attribueret filiis Anci regis: quæ
 absurda: quæ capitosa: quæ incredibilibus foret. Hoc
 autem & opinari & dicere Morandi seu Morio
 nis est. Sed ne plura repetantur: ueniamus ad tertiã
 ubi ait.

Be. Tercio mihi das uitio: quod esse affirmauerim
 credibilius Tarquinio & Tanaquil cariorem ge
 nerum unum q̃ duos filios. Non queo me Lau
 renti continere totiens prouocatus tuis in me con
 fictis mendatiis. extat enim libellus meus apud te
 sicut ais: cuius exemplaria plura sunt scripta. Vnd
 commentum hoc tuum liquere potest. Imo dixi
 futuros cariores filios q̃ generum: atque dimissu
 rum fuisse priscum illos heredes: si testari potuis
 set. Et quidem uehementius me agitant ista
 tua mendacia: q̃ contumeliæ quibus in risum to
 rus effundor. Verum indignitate moueor cum
 hæc offendo tua de me commenta.

La. Si qua fides mihi Baueri uereor: ne tua ars
 par non sit huius Langori: atque morbo: ca
 loquentis: quæ non sani esse hominis: non
 sanus iuret horestes. Ait futuros cariores prisco

XXXXX.
filios q̄ genez. Si futuri cariores ergo non erāt.
At fuissent si testari ille potuisset. Stulte propositi
onis: stultior ratio quasi facultas: potestasq; testā
di faciat patri filios caros. nō quia filios quis insti
tuit h̄des: ideo caros haber: ideo h̄des instituit.
Non potuit cum uulnus accepit instituere h̄des:
quin antea instituerat: certe quia caros nō habuit
Hoc naturæ repugnans ē. Ergo dicendum q̄ nul
los filios habebat. Est ne hoc mendacia dicere: ē
hoc confingere: Heccine erunt cōmenta: & quæ
moueāt homini indignationē: & ut ipse barbare ait
indignitatem: atq; etiam addit. Be. Eodem item i
loco inquis cum ego agam de utriusque parentis
uoluntate: atque proposito h̄dis instituendi: tu
de presenti necessitate Tanaquillidis loqueris. Exi
stimabam me ad hominem Liuius nec minorem in
genio: nec minorem iudicio: qualem te ipsum pre
dicas: habere sermonem: qui cum dixissem de pa
terna uoluntate non esse cautum: quia uulnere
accepto loqui nō potuit: neque quenq; salutare si
cut Dionysius asseuerat tuus: neque antea
constitisset de matris mente: nisi cum neces
sitas coegit: affirmari. Seruio Tanaquil regnū
cessisse necessario: quod alioquin filius seruaturam
esse non ambigebam.

La. Taceo stulta ironia usum quod putarit ne
Liuius maiorē: taceo stulte ēt dixisse: se affirmasse

quod affirmare non attinebat: cū id ex historia non
 ex ipsius auctoritate cōstet. Taceo stulte dixisse ca
 utum de paterna uoluntate. nā qd sibi uult hac o
 ratio: nisi sentit cautū p cōpertū accipiendum esse.
 i his uerbis mi Baueri nisi tibi hic mētecapt⁹ uideē
 quominus ipse tibi talis uidear nō recuso. Iā nūc ele
 borum prepara: quo aut me purges ut insanientem
 aut Morandū. Ego negauī Tanaquillidem si mater
 Lutii & Aruntis erat: passurā fuisse ut duobus filiis
 maritus anteferet generum: uel serua natum: uel a
 liū quēcūq;. Iste responder nō constituisse de ma
 tris mente: quasi uocari in dubiū queat: facile passu
 ra fuerit hoc Tanaquil necne: nō constabat de men
 te matris. Id apud moriones insanosq; non constat
 sed apud homines rationis cōpotes: simul ac consti
 tuerit fuisse Tanaquillidē matrē: & de illius in filios
 pietate constabit. Quod etiā hic instantissime confi
 tetur: cū inquit. quod alioquin filiis seruaturam es
 se non ambigebam. Si seruatura erat: cur ita filios
 tractat: ut credat homines regnum eius non ad fi
 lios peruenturū. Plurima in hominis stultitiā dici
 possent: sed eum plurimis confutare propemodum
 stulti est. Ideoq; tantum quartam eius positionem
 addam dicentis. Be. Quarta similiter ratio tua de
 me falsa mentitur: q; ponam sperasse Priscum & Ta
 naquil Seruio Romanum Populum obsequētiore
 fore q; propriis liberis: & si testamentum facer potu
 isset Tarquinius: seruū potius reliquisset heredē

¶ ei fiduciarum regni tutelam cōmisset. In quo q̄
manifeste delires audi uerba mea : quæ apud te in
depulsione mea priore comperies . De p̄te autem
secus existimandum : qui si post acceptum uolnus a
ut testari aut fari potuisset : quippe affirmauerim di
missurum filios heredes fuisse sub tutore Seruio : n̄
si forte timuisset fraudem : quam p̄stitisset ipse re
lictus tutor filiorum regis Anci . Hic licet uidere :
quot uelis subterfugere figmentis : q̄q; boni uiri de
te mihi fidem minuisti . La. Est mihi Baueri (ut tu
optime nosti) genus hominum stultissimum : & i
dem malitiosissimum : idest quod ob mentis peruer
sitatem maxime cupiat fallere : sed propter inopiam
consilii minime possit . Talis est Morandus : qui &
fallere uult iudicem : mihi suum uitium tribuens :
& tamen ab ipso honeste : ut falsus deprahenderet
Ita enim loquitur quasi ipsum ego impugnare ince
perim non ipse me . Ego contra Liuium loquens a
liquot argumentis colligebam nō esse credibile Pri
cum potius generum : q̄ liberos heredes fuisse factu
rum . Quam argumentationem deinde tum huic
Liuiano patrono respondebam : contraxi & item
huius defensionem his uerbis . Be . Mihi uidetur i
dem parentes sperasse Populum Romanum obse
quentiorem fore regis liberis q̄ regio liberto : & si te
stamentum facere potuisset Tarquinius potius fidu
ciariam regni tutelam genero cōmissurus : q̄ here

dem eum facturum. Tibi non uidetur nec Tarquinius daturus tutorem filiis Seruium ne fraudaret illos regno : ut ipse fraudaret filios Anci : nec Tanaquil a blatura regnum Seruio : quod ei flāma : quæ circa pueri caput arserat portendisset. Omnia contra naturam loqueris. ut taceam quod gener erat Seruius et libertus Tarquini : quod ipse Tarquinius non fuisset Anco : certe timor malæ tutelæ : & ostentum futuri regni : magis causam attulisset occidendi Serui : quam heredis relinquendi. Sed cum esset opus tutore pupillis : nullus magis idoneus : quam gener uidebatur & flāma quæ in capite fulxerat auxilium non excedit Tarquinianæ domui portēdebat. La. Ex his uerbis nonne quod ego in Liuiο nego esse credibile : id iste credibile ait esse? Priscum ac Tanaquillidem sperasse Populum Romanum obsequētiorē fore regi liberto : quippe quem facere regni successorē destinauerant quam filiis. Et cum hæc ita sint : tamen me falsum mendacem dīrum sistorem subterfugientem : & in mentiēdo impudentem appellat quasi ipse : ne quid aliud dicam : nihil subterfugiat : qui contra tot : ne dicam quales meas rationes nihil aliud responderet nisi se non ita dixisse stolidissimus tergiversator improbissimusque dissimulator : qui uulnera sua mauult occulere : quam fateri : in rebus necessariis mutus : in nugatoriis loquacissimus. Cuius nisi cetera stultiora sunt : quam ista : quæ protulit

non abnuo quin hæc pro sapientissimis habeantur
Huic ego pluribus respondeam: & eius singula quæ
q; deliramenta confutem aut rege aut uerboze: Nā
ut aliquid tantum de uerbis dicā ait: In quō q̄ mani
feste delires audi uerba mea: cum dicere debuerit: in
quo q̄ manifeste delires intelliges e uerbis meis. Itē
præstare fraudem: eodem modo dixit quo præsta
re quis bonam rem dicitur. Item si aut testari: aut fa
ri potuisset: quoq; alterum superuacaneum est. q̄p
pe etiam barbarissime posuit. Hic itaq; ineruditus:
& a me uictus atq; exossatus: tandem cum alibi: tū
in calce libri sui de me tanq̄ uicto insolentissime glo
riatur. Et quia cum mihi quasi leoni latrantē canicu
lam dixi: hoc suam inuestiuam sine conclusit. Be:
Et in quācunq; dormiturus aurē te posthac uertes
tuo magis infortunio: q̄ meo dedecori uelut cælestē
tibi canem improspira: & inæclitia tibi portenden
tem me caniculam compellabis. La. Non intelligēs
quid n. malefanus intelligat: canem seu caniculam
cælestem in ore leonis esse: nec si cupiat illinc se exi
mere posse. id est sese in ore laurētiano uelit nolit &
esse & semper fore.

Explicit confutatio Laurentii Vallæ in
Benedictū morandum .

Laurētii Vallenſis Inuectiua in Pogiū Incipit .

9. Vdio Pogiū alteram in me compoſui
 a' iſſe inuectiuam longe priore acerbiorē:
 In qua nihil ad modū de uite cauſæ diſ
 putat: quaſi plane uiſtus ſuperatusq; ſz
 totus in maledictis conuiſiſq; uerſatur. eā nōdū ha
 bere potui. Interea peragam triūphū meum: aut po
 tius iterum triūphabo ritu eorū imperatorum: qui
 bus unus dies ad triūphandū non fuit ſatis: atq; eo
 audatiſ ſid facer poſſum q; iam ipſius quoq; hoſtiſ
 confeſſione uictoriā ſū adeptus. Qui eni aduerſus
 argumenta rationeſ pbatioeſq; nō argumētis ſed
 opprobriiſ: non rationibuſ ſed conuiſiſ: non proba
 tionibuſ ſed ſpurcitiiſ agit: iſ certe declarat ſe impa
 rem ac uiſtum eſſe: & uelut canē a fortiori laceratū
 plagas ſuaſ ululatu latratuq; ſolari: & hoc ſaltem ui
 dictæ genere inimicum ſuum ulciſci. Et quia iuſto
 e prælio non potuit diſcedere ſuperior: ſperat ſe ſu
 periozem & iuſto. Nam quiſ quaſo nō dico ſtrenu
 uſ fortis & in bello iam uictor: ſed probuſ atq; mo
 deratuſ uelit contendere cum auaro de auaritia cū
 ebriſo de ebrietate cum proditore de proditiōe cū
 libidinoſo de libidine: certe nemo: ita nec cum dico
 malo de maledicentia de uirtutibuſ cum egregiſ ui
 riſ: non non de uitiſ cum honeſtiſ non cum facino
 roſiſ certamen & emulatio. Loquatur itaq; Pogiūſ
 q̄tum uelit obſcœne & ſpurce: facit quod ſuum ē

sui semper est similis pugnator pessimus : calumniator insignis : cuius dicacitatem contemnere ac damnare me non imitari decet : licet non ita de ipso sim meritis : ut in me carpendo pergere debuerit. siquidem cum promississe me omnes eius libros recogniturum : & eorum uicia in triumpho tanquam captiuos exhibiturum : id tamen non feci mollitia quadam animi retentus : quasi satis haberem uicia epistolarum ostendisse. Sed quoniam hostis me cogit (si modo hostis appellandus est : qui uictus atque captus est) pergamus ultionem : ac ueluti secundo die triumphemus & quia debellatum est aliquanto hilarius representantes quodammodo illum priscum romanorum more triumphandi. Nam ita accepimus inter menses : quas ciues per uias esculentis poculentisque refererant : exercitum uictorem comestabundum potabundumque transisse. Sic nos quasi edentes atque potantes aut certe ridentes triumphemus : postea alio modo de inuestiua triumphaturi. Decet enim de uinoso ebrio socij hoste superato talem nos agere triumphum : Incipientes ab epistolis ad Nicolaum Nicoli missis.

f. Ed quo res sit iocundior legentibus : sub apologo : tanquam Guarinus cum scola sua atque domo assistet. Erit autem uel apologus : uel scenicus quidam actus. Saluus sis Guarine. GUA. Salue Laurenti &

tu Pogi licet taceas : sed cur taces ? Po . Vtiam tã
bene loquerer : q̃ bene taceo . La . At cur non sapi
us taces q̃ loqueris ? Po . Quia qui male loquuntur
rarius tacent . La . Atqui nunc bene loqueris : quod
est multo sapius : q̃ tacere . Cur ergo Guarinum nō
salutasti ? Po . Non dico me male loqui : q̃ loqui ne
sciam : sed q̃ de aliis male loquar : ideoq̃ ad salutan
dum sum tardus . Gua . Ego me abste Pogi saluta
tū puto : quid uultis ? La . Guarine quæso te p̃ tua si
gulari & humanitate & eruditione : te huic facto iu
dicem prebeas : tui enim artificii est : de lingua lati
na agimus in qua tradenda tu principatum obtines
Gua : Ego uero istud lubens : si modo Pogius forū
nō declinet . Po . Quid ergo forum declinē : quod
seper amavi & colui ? quippe in quo sunt res ad de
lectandum gulam pertinentes emere solemus non
dico Latucas Caules Allia sed Perdices Fasianos An
seres Anates Galinas Columbos Turdos Ficedulas
Itemq̃ oratas Murenas Congros Mullos : preterea
pastillos Copullos Salsamenta : & ante omnia duo
de triginta genera uini egregii : quæ enumerabo : si
uultis . Gua Ista fora tibi reliquim⁹ colēda Pogi : E
go de illo loquor foro : unde ducunt̃ causæ forēsēs :
Po Reliq̃s mihi hæc fora : & reliquas uolo . Malo . na
ficedulas colere : q̃ lites cauponas : q̃ causas . Itaq̃ fo
re caze p̃ me uos colatis licet id uobis colēdū siquo

Gua. geramus Poggio morem: non te in foro ad iudicem Poggi: sed in scolam uocari ad magistrum existima. Po. Ego ne puer quidem aut adolescens scolam adii: quomodo nunc adibo decrepitu? Gua. non dico ut discas sed ut cum Laurentio disputes. Po. quis me ad disputandum adiget? Gua. honestas ratio pudor. Po. si de saporibus disputandum sit non recuso. Gua. quid de sonis? an ploris est gustus quam auditus? Po. quid nisi cum sono uiui possit cum sapore non possit. Gua. Istuc Laurentii interest non mea ego pro iudice uocatus sum non pro litigatore. itaque uerbum non addo: tu modo Poggi uideeto ne dum ista dicis tergiuersari ac fugere uideare. Po. Ego ne subterfugere ac tergiuersari uelim? qui nunquam fugi nec terga uerti: qui uictus prostratusque nunquam me fateor uictum cotamque mihi incumbentem unguibus dentibusque pugno: ideo non est causa cur nos audias altercantem. La. Tu uero Poggi dummodo prosterminaris pugna quantum uis dentibus unguibusque. Non enim pardus est aut leo ut ungues tui sint ac dentes reformidandi preserti habenti durissimam pellem: si tamen fateri uis: mei sunt in te pardini leoninique dentes & ungues. Caeterum nolo tecum pugnare: Guarinus modo sit examinatus epistolarum tuarum ad Nicolaum missarum me nihil uerbosum facturo nisi hoc unum ne culpam in librum reicias. Est ne hic codex tuus? Po. Quid si negem meum esse? La. si negaueris tuum: ego dicam esse meum. Po. Guarini

ne hic furti se alligat. La. nemo est fur rei domino
 carentis. Po. Ego istius codicis dominus sum: & tu
 eius fur. La. nō dixi me hūc librū esse meum dice
 re: sed dicturum: si tuū negasses. Quod si faceres iā
 huius libri fur non ero: sed dominus tu uero non
 dominus libri: sed mei calumniator. Po. imo ipse
 sum dominus libri: non tu quem tu forte furatus
 es illi: cui ego comodaui transcribendum: nisi ab eo
 tu comdato accepisti: licet hoc illi uetuerim. La.
 Iam culpā in librarium refūdere non potes: tanq̃
 liber inemendate sit scriptus: quem tradis etiā non
 amicis transcribendum. uerum quid ita uetasti
 homini ne mihi comodaret: an ne te reprehēderet?
 Po. tu me reprehēderes homo maxime reprehēde
 dū? La. Experiamur an istuc possi Guario discepta
 tore & ludice: in plurimis enim ut opinor errasti.
 Po. Mentiris. La. an mentiar cognoscas: licet en lo
 cos annotaui. Po. ubi sunt cedo codicem. La. istuc
 non faciam: ne hinc te proripias cū codice: tu poti
 us Guarie ispice: & quoniā ipse hūc isctari nō pos
 sum: tu pro peccatorum qualitate reprehend. Po.
 Quid poteris reprehēdere? La. Si te nō poterit: me
 poterit q̃ locos i tuo libro: ut reprehēdēdos: annota
 ui: peccauerit eū censoria austeritate infecte. pla
 cet ne hoc tibi? Po. cur non placeat mihi te repre
 hendi? Gua uultis ne me castigare censorie: uel te
 Laurenti calumniātem: uel te pogi male loquētes?
 Po. Accipio condicionem dum Laurentium more

IVIIII
pogiano(scis quid dico(ifeſteris. La. Ita uolo: ſed
ut tu uiciſſim Guarine ſuſtineas ptes meaſ omiſſiſ
tuis: ut ſicubi repies pogiu Barbare loquentē: nō
iudicem agas. ſed accuſatorem. Gua. ita fiet. igitur
legam ocos abſte Laurenti notatos. illud aut dili
genter annotaui nullo modo licere ſacerdoti cape
quicq̃ ex altari: preter uictum & uestitum: quod ſi
plura: furem dicunt & latronem. Vnde pender po
gi illud: q̃ ſi plura: uerum hoc donemus. nemo ē
qui in huiusmodi non aliquādo erret incuria qua
dam. hoc mihi pre ceteris moleſtie plus affert. quid
ſibi uult pre & plus: Cicero nunq̃ ſic dixit. Poſt qn
denam ab his ptibus diſcedam Quocū ſtabulari
umq; meos ſæpe ſic audio loquentes. uolo ire ad
partes. Venerunt multi in ptribus meis: quos ita lo
quentes: & ſi non italicos tamen ridere ſolgo. Qui
dēam aut i ore illoꝝ nūq̃ audiui. Hoc ſi licet: nō ui
deo cur non etiam liceat dicere decenam: Quarā
tanam: & quedam alia more idiotæ. Conſtitue te
in locum meū. tranſſer te in locū meum: aut con
fer: aut perge dicimus: mane: ſede. pone te in loco
meo dicimus: ita cōſtitue Cum de proximo inſter
coronatio regis. de pximo quoque mei iſte ac ſta
bularii ſermo eſt. Verbis peccatum eſt: q̃ neq; de
pximo dicimus: & ſatis erat dicere. Inſtabat dies
coronationis: hoc eſt aduentabar: et proxima erat
dies ut Cæſar comentario primo. diem ex die du
cere hediū. Cæſar ubi de diutius duci intellexit:

& diem instare: quo die frumentum militibus me-
 tiri oportebat. & Lucan⁹. Instabatq; dies: qui dat
 noua nomina fastis. & mox dum tā emeriti rema-
 net ps ultima uiris. utile igitur cōsiliū esset incipe
 quātoci⁹ fieri posset mihi. cred libri sacri: quos legi
 & quotidie lego: refrixerunt pristinum stuoīū hu-
 manitatis. Coquus meus parmeno & stabularius
 dromo sic mecum loquūtur: nec dedocere eos pos-
 sum: quin auribus meis incultent quātoci⁹ exi-
 stimantes sic se loqui perleganter: ac refrixit cum
 accō nūq̄ dixerunt. Adesdum Dionysi adolescēs
 ignis calescit manus meas dicitur ne latine? Dion.
 minime mi magister. Gua. cur ita? Dion: quia in-
 cohatiuā hūc casū respuunt. Gua. uoca quāso po-
 gi filios tuos: q̄ & si pueri: nisi hoc sciant: uerberādi
 sunt: non posse dici lectio refrigescit studium.
 Quod ergo in puero uerberibus dignum est: id in
 te pogi castigandum non erit? Quid fiet sub diuo
 Si græca nosces: ut nosce uideris: sub dio diceris:
 id est sub ioue   nō sub diuo. Rege quas
 miseram pīas per unā nauem: que ut certum est
 iam dudū appulit in portū. una p̄ quedam: ut in-
 ueni hodie unū hominem amicū: sæpe ex parme-
 none meo audiui ac dromōe. & iā dudū pro lā pri-
 dē. appulit ī portū p̄ appulsa ē: nūq̄ audiui. homo
 poti⁹ ut uē? appulit: q̄ nauis. Nam signum esse
 aliquale memoriā remasisse. plura ego parmenōe

Barbara: q̄ ille a me latina didici: aliqualis: aliqua
liter q̄ nolē didicissem. ne quādo iis uterer: ut tu fa
cis. que nūquid a tuo quoquo didicisti: cū quo ge
nere hominum maior tibi q̄ mihi est consuetudo?
Rogo ut me certifies. & hoc culonarium uocabu
lum est. Ne deuenirent in manibus fratris. Parme
no ades huc: dicitur ne hoc gramatice deuenērūt
in manibus fratris. Par. Mi domine quis hoc dixit
Gua. Nempe hic pogius. Par. iste pogius peius me
loquitur: qui quoqnariam factito quāso mi domi
ne p me quoquum pogium facito. Nanq; ad hāc
rem uidetur mihi sane idoneus: ut uultus pmitit:
aut certe celarium: Nam nescio quid uinaticum p̄
se fert. Gua. abi hinc im pbe parmeno in colinam
tuam. Nescis reperire modum: quo tria frustecula
pāni exportēt. redi Parmeno redi frustecula pāni
iq̄t pog: tu quomodo diceres. Par. Ego sēp fru
stula carnis dico & frustula pannis hui subcoque
pogi ueni in culinam meam: nō frustulis panis &
carnis: s; fustibus p pane carnē tuā faciabo. Gua.
tace iam parmeno. Scripsi ad te me abiturum ad
uos hoc mense Maii: aut amplius ad festum maii.
Amplius in istum sensum ubi reperisti. Cicero cu
ius te cultorem ais: ad sūmum solet dicere. Discuti
emus diligenter hoc fasciculum cogitationū mea
rum. hoc fasciculū dixisti pogi. Par. mi patrōe ego
quē tu p cōrēptū appellas parmenonem: nō sic di
xissem: sēp q; fasciculos fascelorū; feniculi: herbage

.LXXXXVIII:

dico tibi me attrulisse de foro: nō fascicula. forte hīc
de paruis fasciis loquitur: quibus cogitationes suas
inuoluit: ut tūc fieret fascicula. iam scio mi prōne
recte loquas est pōl hō iste. fasciculū hoc a fas d
riuat: cuius genitiuus est ut iste uult fascis. Gua. Iā
odiosus es parmeno. Par. Ego uestre huic cenæ
cōdimentū: qđ est mee artis additiā. Ideo te rogo:
ut illos libros ad me q̄ primū mittas si illos habes:
sin aut sūmes mutuo a nicola. Gua. si p si nō ubi a
pud Cicerōe legisti. Par. qđ illud mi domine sūme
librū mutuo ego nōnūq̄ oleum: salem: acerū: panē
uinū mutuor a uicinis: nō sartaginē: olam: cultrū:
securi: pistillum: mortariū sed comodato accipio
Gua. Tu iam p me factus es iudex. Par. assessor tū
us ero si lubet. aut certe testis meæ doctrinæ: quā
me Hercule nō cōmutaueri cum pogiana. fac q̄so
piculū uter doctior. Gua. apagesis uino cales. Pa:
At hīc uinum olet dii te pdāt pogi: ut uehemēter
crapulam exalasti erutasti. Gua. Nō hinc abis. Par:
si me irritas ēt dromonē uocabo. Gua. Poēitet me
hūc uocasse foras. Nam quoquū: cui i manu tua
uita est: caue ledas. Que cū ōnibus graua sint: tū
mihi p̄sertim cōsueuerūt esse grauissima. Quid ita
pogi agg. ssisti tum & p̄sertim & grauissima ma
lem dixisses quecumq; omnibus: tum uero mihi
grauia esse cōsueuerunt: eo quod magis q̄ sunt sit
Subiūctiui modi ē conuenerūt indicatiui. Vestes
illas attritas: que penes te sunt: cupio ut uendātur a

Par. licet ne domies? Gua. minime: tace si sapias. Par.
Ego sapio: sed hic sermo mihi nō sapit: factus eni
est & insulsus. Gua. Abi hinc abi hinc inq̃. Par. nō
abeo dromo herus te uocat. Dro. Quid uis here.
Gua. hic tuus est herus: is iubeat quid uelit: qui mi
hi nihil optemperat. Par. sublimem intro hunc ra
pe quantum potes in stabulū tuū. Dro. Quem?
Par. pogium hunc. Dro. quamobrem? ut i stabulo
tibi seruiat & mihi quādoq; i culina. Dro. Quid fe
cit? Par. Latinitatem grāmaticamq; tanq̃ ollas frā
git: quem nisi phibeamus actum est delingua lati
na. Et postea Italici nos trāsalpinos Barbaros uo
cant: cum nemo italicorū prāter hunc nostrū he
rum grāmaticus sit. Dro. Quid iste dixit? Par. Cu
pio ut illas uestes attritas uēdas. Dro. Magis ipse
attritum caput habet: q̃ ille uestes fuerint: sed quid
iubet here huccine attritorem cōfractorēq; latina
rum ollas? in stabulum rapio ut cum caballo &
asino uitam degat. Gua. huic tu asino credis ca
balle appagete ambo. Tum quia uidi paulū cōmo
tum pp lrās ad te meas: quia difficilē tolluntur. Pa
ulo commotum dicimus non Paulum. & diffici
le difficulterq; non difficiliter. Par. Iste sunt subri
lirates Italicorum uanæ: in quibus nullum pecca
tum est: tunc uere peccatur: cum grāmatica tanq̃
bonum pulmentum secordia loqui corrūpitur: cū
Guarinus. tu ergo illa iudicato hæc ego tanq̃
in usu meo ac partibus repugnantibus facti

es iudex. Par. nō quid hic alter recusat me iudicem
 ? Laurentius Ego uero te: nec iudicem: nec
 assessorem: nec testem nec aduocatum recusaue-
 rim: ita mihi uideris quoquoque omniū: quos
 uidi doctissimus. sed uide ne hic sint: quibus magis
 placeant manus tue: q̄ lingua. Par Quid tu putas
 bonum quoquum esse posse sine lingua & palato?
 mihi credi boni quoque magis lingua palatūque agit
 q̄ manus. Non uides ut magis quoquoque. quem he-
 rus meus uocat archimage: nō manib⁹ utitur sed
 lingua atq; palato. Quare si papis sine me: tanq̄ ar-
 chimagum uti lingua in hunc subcoquū meum
 q̄ Barbaram linguam habet: utinam possē & mani-
 bus uti. scis me: q̄to archimagerus utitur manib⁹:
 q̄to peccantes subcoquos uerberat. Gai. Iam me
 enecas lingua tua parmeno: reserua ista ad tua pul-
 menta: uereor ne hic eam sic defatites: ut postea ni-
 hil intelligat. Par. Mi here cum lingua loquēdo: ue-
 luti pinscendo deffessa est: tūc calefacta prec̄ pue
 sapores intelligit uini presertim: Si non credis uel
 pogium iterrogato: q̄ singulis mihi uidetur iudex
 ac censor uinalioꝝ. Gai. Iam desine. Hec hūc quo-
 que illū mitto. sed infra paucos dies certū qd̄ sciam⁹.
 hoc. hoc tu uicium nō uides Parmeno: ne nūc qd̄
 dictum est nec quoque nūc ut infra paucos dies: p̄
 intra paucos dies. Melius est peccare in hanc
 perterem: q̄ omnino esse incredulus. qd̄ nunc dicis
 Parmeo? Par. Nescio qd̄ uicii uidē uidor dic tu

3000000
Dro. Qu d nō uides bestia illud incredulū .Par.
per iouem istuc ipsum aīaduerebam : sed subdu
bitabam. Vere bestia: nam quid subdubitare opor
tuit an dicēdū esset incredulus ā incredulū : Sic. n.
construitur esse omnino incredulū hominem est
prius q̄ eum peccare in hanc partem Nam ita con
struendū esse maḡ meus rodulfus cherchph nos
docebat. Aristoteles dixit democratiam omnibus
peiorē. Gua. Quid hic parmeno & dromo : iam
iudicū numerus creuit & testium. Dro. Certe om
nium pessimam dixissem nō peiorem: sicut hic ho
mo est omnium pessimus non omnibus prior ne
se ipso peior esse dicatur: & superlatiuū ad ea : que
sūt eiusdē generis cōpera: Cōperariū uero ad di
uersos. Gua. dign⁹ es dromo qui tā le queris ut de
stabulo in aliud honestius te transferam ministeri
um. Dro. sed quis caballum aut asinū tuū curabit.
Gua. Quasi desint qui illos curent: Par. En pogiū
tibi dignū. Gua. Me Hercule q̄ asinum agitet. Par.
Mite contumelias . Sūma cum animi iocunditate
Non sic loquitur pogi cum uoluptate dicimus ani
mi: nō cum iocunditate. dicimus enim iocundita
tis uobis orationis aspectus: quasi amēitatis: hoc ē
illud unde nascitur uoluptas. Non cupio diuitem
fieri hoc est ualde opulentum. neq; hoc tacebit par
meno. Par. Modo dicebat incredulus pro incredu
lum: nunc autem diuitem pro diues. an te putas
factum supius emēdasse posteriore: mediusfidius

quoque: & quoquendos nō quoquitis. Par. Istud
 ego nunq̄ feci. Gua. an hoc non facitis cū p̄ ei di
 catis sibi & p̄ se dicatis eum. dicendum enim erat
 ego dixi ei ipse aut̄ cogit me semp̄ ire ad se. Par. he
 re miror cur nō moriamur omnes. Gua. quid ita?
 Par. quia nemo te excepto est: qui non adat carcū
 bitas crudas & pepones coctos. Gua. Quid istud
 est? Par. non itelligis istud ipsum quod dicitis de
 cibis quoquendis ac non quoquendis? Nam cum
 dicimus si tibi fides habenda est: ego dixi sibi pepo
 nes quoquimus cum rursus cogit me semper ire
 ad eum crudas carcūbitas edimus. Gua. sile iam at
 q̄ audi. Nec miror accolae circūuicinos demus: q̄
 circūuicini repiantur. Gua. qui sūt alii accolae q̄
 circūuicini pene namq̄ idem sunt accolae finitimi
 incollas opinor dicere uolebas. Dro. Istuc mi here
 ignorabam. Tribus fere stadiis ex eo loco reni tacē
 tis rumor exauditur. At istud nō ignoro mi here:
 in quo ut nunc Pogiū ita pleriq̄ italici errant: cū
 apud nos nemo errat. Nos enim dicimus rumorē:
 unde rumigenius p̄ uulgi sermone de re aliqua
 noua uos quoq̄ p̄ strepitu & fragore: qualis est re
 ni: qui non longe a patria de montibus cadit: sed
 iste porcus quonam uocatur nomine. Par. Pogiū.
 Dro. iste inq̄ siue Pogiū siue porcus nō ruminat:
 cum rumorem mixtum sensum accipiat. Fenestrel
 le pplures demisse. Gua. An ignoras mi pogi scrip

torem illum uocatum esse fenestellam a fenestra ?
cur tu .r. interposuisti? plures quoq; non dici sed
cōplures iam admonui: et fenestre nō dimitunt :
sed canistella & funes p fenestras: tu aut significā
uolebas (ut oppinor) illas fuisse solo qpinquas cō
posita mensa desup aqua natāte. Gua. desup aquā
tu dixisses dromo? Dro. Quid ni mentior aduerbi
um est desuper nō prepositio idem casui nō seruit.
Gua. Dionysi dic aliquid e uirgilio exemplum hu
ius diciōis desup. Dio. Desuper alcides tellis pmit
desuper aquam flutante. Gua. Itēz desuper aquā
Dionisi dic tu aliud simile exemplū Dro. Tū siluis
scena coruscis desuper horentiq; atrum nemus
iminet umbra: Qui eam pillā capir: potior habet :
isq; itēz picit eam ad psonam sibi acceptiorem: cū
illam multi petāt. Gua. psonā p corpore hominis
quate est mittere pillam ad personam ubi legisti ?
tu Dionysi utrum hec dixisses potior & acceptior
an potissimus & acceptissimus ? Dio. Nempe per
suplatiuum quia de cōpluribus sermo est: isq; eius
de generis. Dro. Mi here hic adulescens tuus senex
est: ille uero senex adulescens & puer: sed qdni iam
discipulus esse idem discet amplius nō potest. Para
Minus dediscere Nam nihil admodū didicit an di
dicerit nescio: si didicit pfecto iā dedidicit . Gua.
Sinite respondere adulescentem. Mihi crede abiet
in sudorem Gua. Est hic qdpiam uiciū? Dio. Abiet
p abibit eo enim futurū facit ibi nō iet. Volebam
lucreciū p qndecim diebus. Gua. Quomō tu hoc

dixisses. Dioxad quidecim dies. Gaa. Cur ita? Dio.
quia sic diceretur p quidecim diebus: ut p amicis
meis qppe ea re indigentibus: at dies non indigee
libro. Nihil enim unq de te noui q̄uis sepius inue
stigau. Gaa. quid differunt Dionysi uestigo & in
uestigo. Dio. uestigo quasi per uestigia quæro: in
uestigo uestigando inuenio. Iple habitat penes
factū petrū ego prope cincium. Gaa. Tu ne Diony
si ita dixisses? Dio Quid ita dixissem penes p pro
p: cum presertim abi te audierim penes esse aliqd
in arbitrio & quasi in manu esse. Neq; tantum da
mina extimanda sunt q̄tum decus & ignominia.
Gaa. Et hoc ita dixisses Dionysi? Dio. Minime sed
tanti & q̄i ut te semper audio loquentem. Diox
Nūc taceo cum audio a puero senem doceri. Par.
Caballe & asine negabas modo hūc posse discere:
nunc cōtra doceri ais. Diox. docetur quidem Pogi
us: sed non discit. an putas omnia: que magr do
cet: audientes discere? Par. Me uincis. Itaq; intellige
me non dormire: aut te uerbis pascere & mane po
hitatione ut ceteri. Par. hic ego pro Dionysio re
spondere debeo hoc tale uicium est quale super
nominatiuū p accusatiuo. Itaq; hunc nominatiuū
accusabo. hec pogi hec cur sic barbar loqueris ut
tibi ppe barbarum euellam? Gaa. Caue uellas uer
bero. habet ortū egregium in quo est fons irrigu
us. Gaa. ha Pogi fontem irriguum dicis quid ap
pellares ortū tu Dionysi qd diceres. Dio. Ego or

rum dicere irriguū: qđ irrigaretur a fōte. uerū apud
uirgiliū legeri irriguū fontē in quarto georgi corū
Irriguūq; bibāt uiolaria fontē. Gua. hoc est qđ pa
rum cautos fallit: q; putāt idem sibi licere qđ Poetis
dicit enim idē Virgilius Sedei carine omnes inocu
e: hoc ē qđ fracte nō sunt itaq; sicut hic posuit acti
uū p passiuo nam inocuus ē: qui nō nocet: qđ nūc
positū ē: q; nauibus a terra nocitū nō est: ita hic pas
siuum p actiuo. Est enī irriguū qđ irrigat. Sed qā
in culpanda auaricia sacerdotū: nō potissime apri ui
dentur: quos illi dignificāt Certifices me iterū si q li
bri perrarce sūt uenales inter istos coluti. Gua. tu
ne dices dignificāt Dionysi. Dio. Ego ne potissi
me qđe dicere sed potissimū: & dignos faciūt: siue
p dignis habent: & cerciorē me facias. Sed hic psto
scribit: & ego ad uos presto ueniam. Gua.
Quid hoc sic dices Dionysi. Dio.
Imo & is celeriter scribit & ego ad uos pperere ueni
am Nam quo ad aiū ita excessit e uita: ut q sponte
abeunt nō qui sponte eitiunt. Gua. Illud quo ad a
iū: tu quomodo dices Dionysi? Dio. Quātū ad a
iū pertinet: nam p quo quātū nō audiui. Credo
nemo ppe diē ualere & rē cōfecturū ut spero. Gua
hiccie aiadeuertis aliquid Dionysi? Dio. qđ frustra
geminat me. Gua. Nūqd aliud? Dio q; ualiturū ē
ut cōfecturū. Gua. Recte sentis: Exumo libros An
toni nisi qđ ille secus statuit uenūri debet. Gua.
quid hic aiaduertis Dionysi. Dio. Nepe qđ uenūri
nō iri dicis. Gua. Cur ita. Dio. Quia nec uapu

latū iri dicim? sed ire Gua. Quamobrem. Dio. qā
 in ceteris que ambigua sūt q̄ actiue & passiue acci
 pi possunt ad distinguendū sensum accomodam?
 infinitū hoc uel actiuū uel passiuū ut uideo te a
 matum doctū lectum auditum ire uel iri talia enī
 sup̄ na ābique siue ācipitis significationis sunt: At
 uenū uapulatū & siqua sūt talia non sunt ācipitis:
 sed sēper passiue significationis Ideo nō potest ad
 di utrūq; sed alterius infinitū hoc est ire non iri nec
 duo passiuā copulant. Gua. nō quid aliud ai aduer
 tis. Dio. sup̄ uacaneū etiam illud debere sic. n. isti lo
 qui possent dromo & Parmeno dominus iubet q̄
 debeam ire ad forū Sacullū accipi in quo membra
 ne erāt una cū finiculo que iam maiori ex pte ami
 cis dedi. Par. Tu nos reprehendis Dionysi qui ma
 gis aut certe reprehensores huius uiri sumus mi
 here hoc contrarium illi uicium est quod Poggius
 superius admisit Nam ut ibi dixit hoc fasciculum
 quod hic fasciculus ita hic e contrario hic fini
 culus pro hoc finiculum hoc profecto est uicium
 uerberibus plagisq; dignum non illud quod in
 nobis iste reprehendit. Guarinus non quid hic
 aliud uides. Par. Ego non aliud. Guarinus
 quid tu Dionysi? Dio. opinor dicendum
 feniculū nō finiculū. Guarinus Recte sētis. Nicola
 noster cum ē lōgus natura tū rebus suis uacādū fu
 it. Gua. qd hic uos uitii uidetis. dio. dic tu parme

no qui uindicas tibi facultatem Pogiū reprehēde
di. Par. dic tu dromo. Dro. Audiam Dionysiū for
te qđ dicit nihil ē Dio. ubi sunt hec cū & tum ubi
est semp̄ idem suppositum nūc nō potest illud ni
cola suppositū esse illius uacādum fuit cum dicen
dum sit Nicolae uacandum fuit . Dro. istud
quod ais Dionysi nec ego curo nec aliquid
est nisi secus herus sentit. Gua. Ego cum Dionysio
sentio ea re ipsum iterrogauī uerum i hoc malo te
interrogare dromo quod sequitur. Sis cōtentus li
bruncula castratelli. Gua. Qualis hic sermo est ti
bi uidetur. Dro. de castratello loqueris. Gua. & de
isto. & de alio. Dro. Mallem te iterrogare parmeno
nem carnem castratenam emere solet & quoquere
sic enim sueterum uos apellatis italici an hoc est q
me interrogas q castrasuetum tū dixit Pogius. p
ueruere uere est ueruex qui pro ueruecullo dixit
castratellum. Gua. nō qđ est aliud. Dro. Librūcula
nō placet mihi & nescio quare potius nam ego di
cerē castracula q̄ libruncula sicut enim nō dicim⁹
librunculus ita nec librūcula dici debet. Gua. quo
modo ergo p librūcullo dicis librum paruū. Dro
certe libellum. Gua. sic nunc de parua libra dicas q̄
male librunculam dici sentis. Dro. ha ha intelligo
libella dicendum sicut de labrū labellū dīi tibi Po
gi de istis tuis uerueciniis siue castratinis libellis ac
libris non unā libellam: sed duas libras carnis aue
rāt: & linguā ōndas: q̄ tā barbare loquitur Te autē
nō potui cōuiuari quia domus erat incepta. Gua.

Quid ē Dinoyli uicii. Dro. Quia conuiuari depo-
nens est nō inuitare alium in cōuiuium: sed in con-
uicio esse. Emas mihi lecticam uel nouam uel uete-
rem: nam in domo sum quasi forensis. Gua. Quid
hoc est uicii lectica. qui ē paruulus lectus: p fulcris
accipit que sunt tabule compacte sup quas lectus
pōitur: Item foresem p extraneo & peregrino: sed
ita semp pmeno loquitur ideo uicium hoc nō uī-
runt. Verum ii motus parantur: & unūquēq; tede-
at condicio fortunæ suæ: At ego uicium fortasse
isti uidebūt. Par. ego uideo peccauit quia. Dro. &
ego uideo mitte me potius parmeno dicere. Para-
mo me tu potius: qui prior capī Dro. nō dūisti
incipere expectare alterum fuerat modestius. Para-
cur ergo tu me nō expectas? Dro. quia tu me pri-
nō expectaras. Gua. Quid tēpus teritis qd alter
dixerit id utrunq; dixisse existimabo. tu dromo cō-
cede quoquo: pnciosa res est quonquā habere ini-
micū: saluberimū uero atq; dulcissimū habere ami-
cū. Dro. Recte admōes here. dic mihi pmeno. Par.
Quid nisi ueruex atq; castrat? diceſt isto mode:
qd uult mi dromo ate se uerbū teder. Dro. Acti-
ū. Par. nūqd habet? Dro. noiatiū. Par. qd post se
Dro. genitiū. Par. nūqd habet. Dro. actiū. Para-
ergo ābo hominē accusemus. Dro. imo uerbū fm?
hem dormit. Par. pol dormit: & ut opinor usq;
dormiuit. Gua. excitate hominē par. euigila pogi.
dro. dormit aptis oculis: surge Pogi surge. Po. qd
me pcutitis qd me excitatis? Dro. qd apertis oculis

dormis ut lepus. Pog. semp sic dormio. Dro. Ita ne
 c in dormis oculos habes aptos: cū qs tecum loq
 tur aures habes claufas. Pog. qs mecū loqē. Dro.
 Guarinus. Pog. ubi is ē. Dro. en ubi. Pog. Guar
 inus. Gua. imo tu hinc aberas. Pog. Pog. Edepol ni
 hil (si quid dixisti) audiui. Guarinus at unum
 audi quod restat. Si uolumē decadage tibi pla
 cescit ubi repisti decadage. po. dicis sicut cicadage.
 Gua. nō decada dicis sicut cicada sed decas. Pog.
 istud tuū græcū est: hoc meū latinū: sed fac istos a
 bire si uis ut de ceteris respondeā. Gua. iam nihil ē
 qd̄ amplius notarit Laurētius. Pog. notet si uolet:
 sūmat alios quoscūq; e meis libros. Gua. placet. La
 fiat expecta reliqua.

Explicit Inuectiua Laurēti Valēsis in Pogiū.

A		Index operis.	
aspiro	Carta	4	ariopagus 15
apotheca		7	alluuio 18
arbusta		7	architectus 19
arbutus		8	adytus 20
ars		8	ater 28
asty		9	
astrologia		10	B blasphemare 12
astronomia		10	bellus 12
atagen		10	C
altius		10	chorda 9
axilla		12	corurnix 10
ala		12	caterizare 11
agonitheta		13	cloacæ 12

catulus.	7	ergastulum	7
celebs	13	exodia	12
comedias agit	14	eduliū	20
comediae Plauti	15	elogium	40
consularis	16	epitaphii	48
choraules	16	ensis	22
conopeum	16		F
cum quū	17	fundus	19
cesso	18	frugi	59
cornicū oculos cō	18		G
comitiū figer	20	gymnasium	58
cessus	21		H
cinedus: calybs	21	his etis	4
chriæ	24	hinulus	7
cervix	29	hydraula	7
capitaliter	61	hippodromus	19
	D	Homerus	36
de urbe ueteri	5		I
demereri	7	imitatio quid	4
dica	13	inquilini	5
dissoluit	14	idus	8
delecto	17	ilex	8
diuido	18	inphronitus	10
dicax: dicto	19	iugulū video	14
diuersorium	19	inunsecus	17
diploma	24	inergum nus	17
disolus	61	infra dies	19
	E	iosula	19
		incursio	29

ipse	23	neq̃	59
inuidia	30		
inducere	58	organa	7
	K	oratoria rhe	9
kalendæ	8	oratrix	9
	L	obsonium	13
lascius	10	ouare	22
lora	11	obnoxium: obloq	29
licet	13	obsoleuit	63
luscus	13		P
lauticia	17	perduellio	5
lanista	25	pelex	5
liburne lembus	26	pinna	6
luxuria libido	62	pullus	7
	M	periclitor	10
mensis	8	prepes	10
mouer tragedias	14	præsidium	10
mimi ethologi	24	propino: popina	11
memini	25	peristromata	11
muscipula	26	peripetasmata	11
mancipi	36	pulca	11
malum	20	Parump	14
	N	pretorium	16
necunde necubi	6	pugil	20
neula	12	pancratistes	20
nux pinea	20	proscriptus	21
neu	20	procus	21
nothus	22	preiudiciu	23
		ostibulum	24

.CVI.

piruita	29	uti foro	9
potus	38	uicē	13
pastophorium	41	uisceratio	16
pcausam	57	uersura	17
peplū	61	uomica	23
pinde æque	63	ualue	31
quasi	Q	uenaliciarii	61
	4	EINIS	
	R		
ridicule	13		
redimo	21		
rostra	50		
	S		

Impressit mira Lucas hunc arte libellum
Qui Legis artificis approbes igenium

MCCCCCLXXXI. DIE 4 MENSIS
OCTOBRIS. VENETIIS.

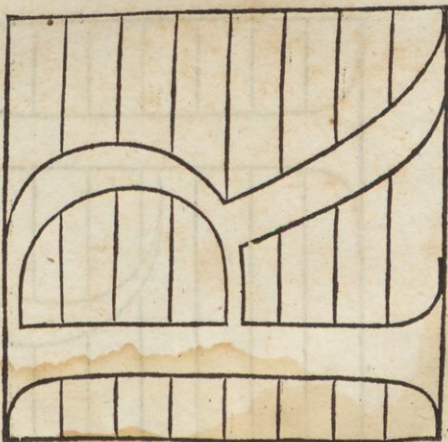
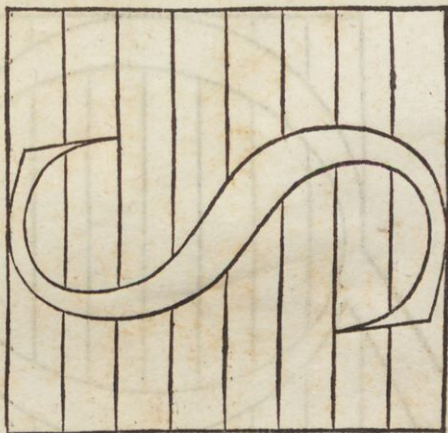

1791

10	10	10
11	11	11
12	12	12
13	13	13
14	14	14
15	15	15
16	16	16
17	17	17
18	18	18
19	19	19
20	20	20
21	21	21
22	22	22
23	23	23
24	24	24
25	25	25
26	26	26
27	27	27
28	28	28
29	29	29
30	30	30
31	31	31
32	32	32
33	33	33
34	34	34
35	35	35
36	36	36
37	37	37
38	38	38
39	39	39
40	40	40
41	41	41
42	42	42
43	43	43
44	44	44
45	45	45
46	46	46
47	47	47
48	48	48
49	49	49
50	50	50
51	51	51
52	52	52
53	53	53
54	54	54
55	55	55
56	56	56
57	57	57
58	58	58
59	59	59
60	60	60
61	61	61
62	62	62
63	63	63
64	64	64
65	65	65
66	66	66
67	67	67
68	68	68
69	69	69
70	70	70
71	71	71
72	72	72
73	73	73
74	74	74
75	75	75
76	76	76
77	77	77
78	78	78
79	79	79
80	80	80
81	81	81
82	82	82
83	83	83
84	84	84
85	85	85
86	86	86
87	87	87
88	88	88
89	89	89
90	90	90
91	91	91
92	92	92
93	93	93
94	94	94
95	95	95
96	96	96
97	97	97
98	98	98
99	99	99
100	100	100

THE
OFFICE OF THE
TREASURER OF THE
UNITED STATES
OF AMERICA
WASHINGTON
D. C.

2

PRETORIOLE SONO NELLO...

DO, NE FARÀ MARE A NELLO...

CHIOSTRO CHE MALVARA PERNA IN...

RICETTA VERA ET OTTIMA PER PALE...

RICETTA VERA ET OTTIMA PER FARE VN IN-
CHIOSTRO CHE MAI FARA FEZZA IN FON-
DO, NE FARA MVFFA NEL CALAMARO.

A voler far buono e perfetto inchiostro piglia onze.3.o di vino bianco grande quanto puo essere, & mettiui dentro onze.3. di galla d'istria picola e cresta frante frante grossamente, e lascia la stare in fusione nel ditto vino per giorni, i 6. mesedado ogni di.4.o sei volte, & in capo delli giorni, i 6. colata, mettila in vna pignata vetriata, & ponila al foco tãto che li cuil il bollo, & subito leuato il bollo leuala, & habbi onze, i. di gôma arabica che sia sta ta a melle in vino bianco, & mescolata, che sia diuenuta come trementina, & leuata la galla dal fuoco, metteui dentro la gôma liquefatta a filo a filo, sempre mescedando: & finito di metter la gôma, subito buttaui dentro onze.2. di Verruolo romano che sia buono, sempre mescedando fin che sia freddo, & hatai vn inchiostro sottile & negro in tutta perfezione.

ERRORI CHE SONO NELL'OPRA.

A carte.2.6. doue e.y.e.z.v.a.i.k.e a carte.2.g.v.a.i.k.,
& questo, nello alfabetto todescho di maiuscole grande.

A carte.3.o.nell'alfabetto moderno di misure, u.a.c.d.& vi sono.d.e.

A carte.3.5.nel detto alfabetto il.r.lo feci in su la tauoletta dritto, che andaua alla roversa, & poi anchora fu messo la tauola alla roversa.

A carte.4.o, dissegnai lo.m. antico dritto, & e stãpato le gãbe che andauan grosse sono le sottili, e le sottili grosse.

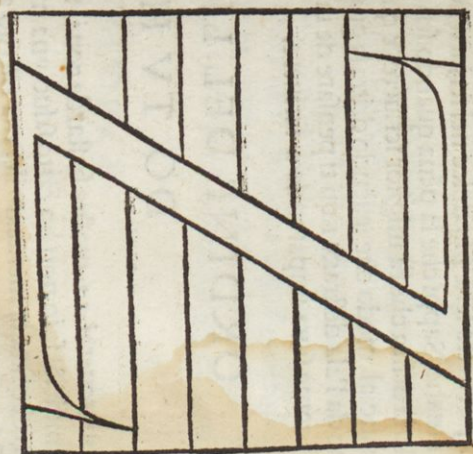
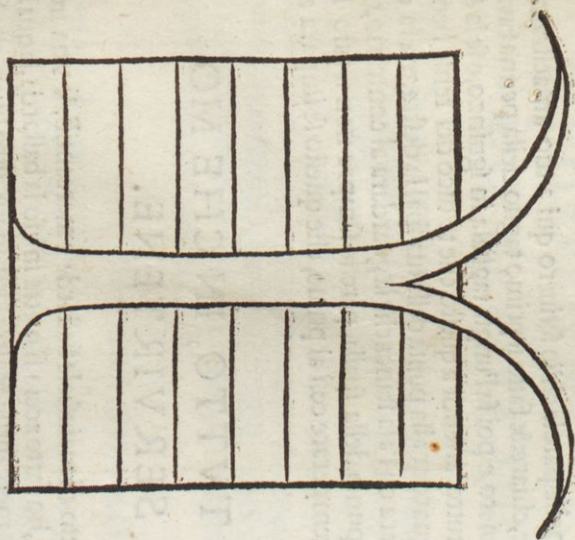
MODO DI TEMPERARE LE PENNE.

I O T I , potrei far longa diceria, ma atendi a queste puocheparole ch'io scriuero qui a tuo amaeffratment^o. Prima debbi sapere che le penne debbono esser tonde, chiare:& fatto il primo taglio della penna farai il secondo e'l terzo, a tal che la sia come vn becco di sparuiro, e poi su l'ungia tagliala in sguinzo, e se la scararai vn pochetto sera piu dolce nel scriuere:& sopra il tutto, attendi a questo che te dico del tenir ben la penna in mano. Sappi che la penna quando scrui la vol guardar alla punta della tua spalla destra, ma fa che la sia da l'ala destra che fa miglior scriuere, & quando la sera da l'ala stanca che la guardara al contrario, tien pur la mano al modo che essendo dritta la guardasse la punta della spalla, perche sempre non si puo haer penne da l'ala destra:& non ti pensare de imparar a temperare cosi al primo, che questo se impara alla zornata si come si va imparando a scriuere.

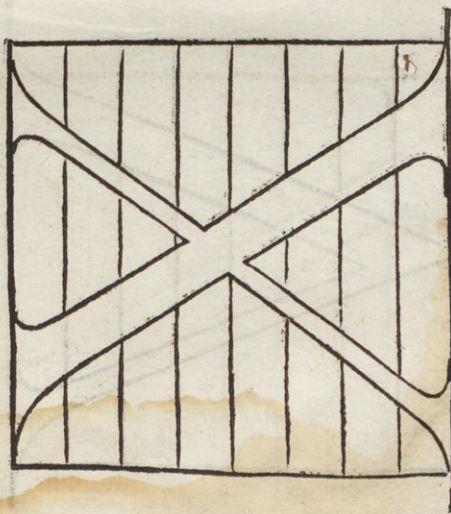
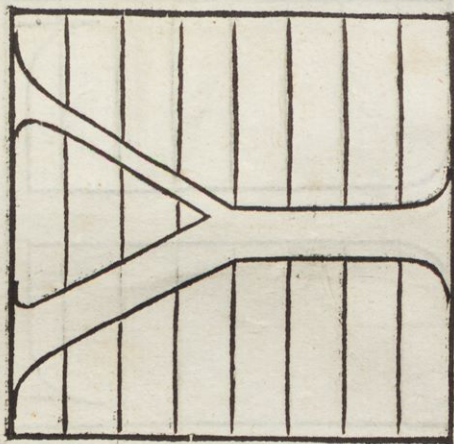
ORDINE DEL LIBRO TVTTO, IN CHE MO DO TV HAI A SERVIRTENE.

¶ Prima tu trouetrai. 1. 2. mostre bastarde con il suo alfabeto di maiuscole bastarde e mercantili, & vna mostra mercantile:& se io non ho fatto saluo vna mercantile, ho fatto acciaio si metta in vso la bastarda, laqual fa ra l'ufficio che fa la mercantile, ma riseruo a farne de mercantile & altre sorti in vn altro libro che fra doui mesi sera fuori. Seguita poi alquante cancellaresche con li suoi alfabeti che gli richiedono: poi seguita alcuni alfabeti di maiuscole di varie forti, che te ne seruira alli tempi secondo il bisogno tuo che te occorre ra de giorno in giorno.

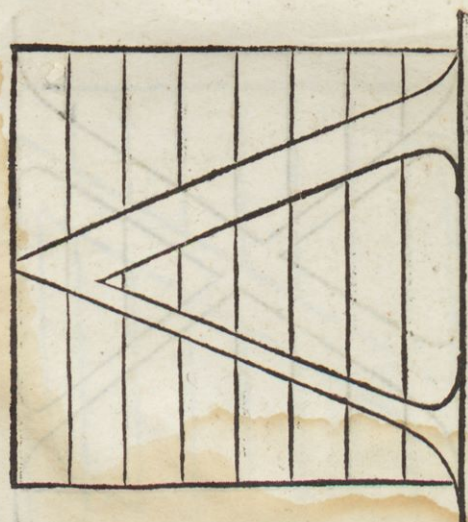
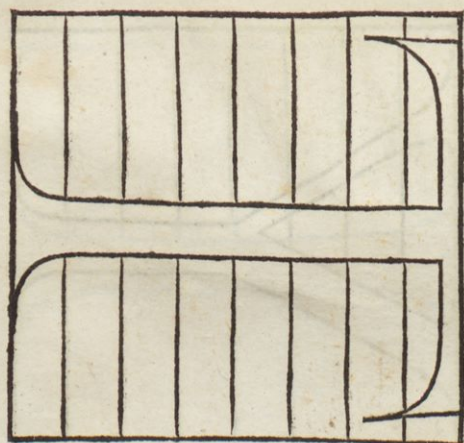

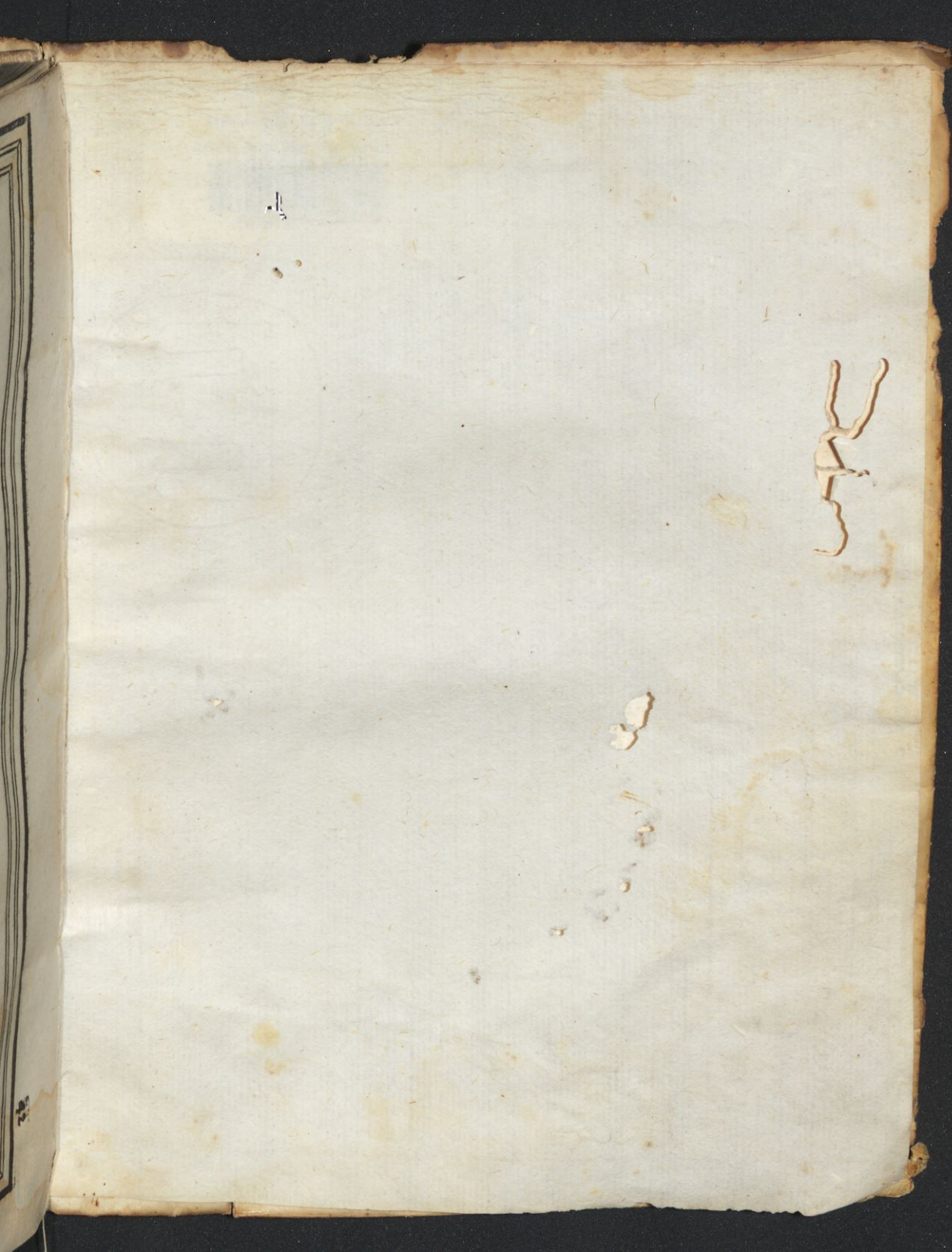

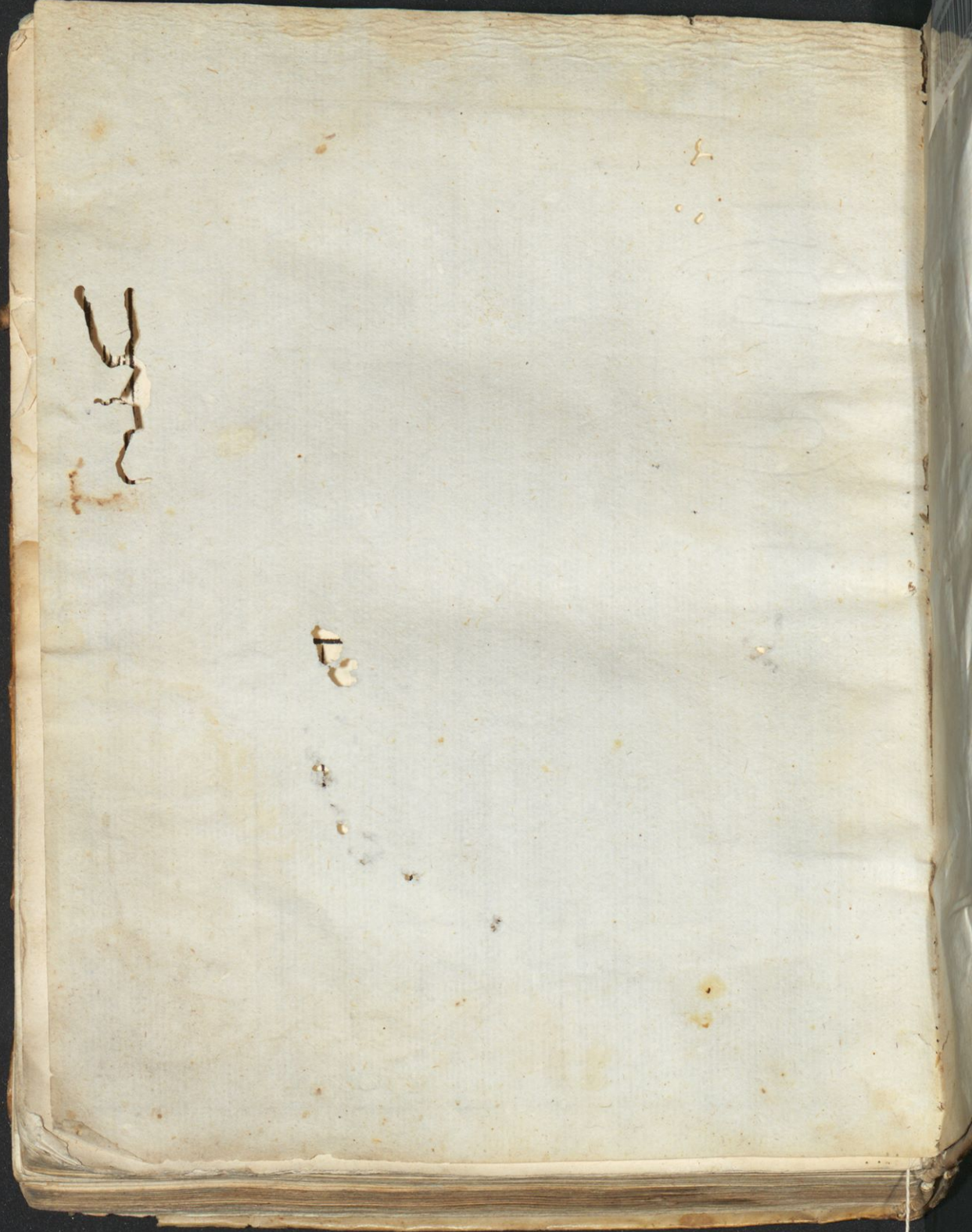

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper
Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria

800009355

Handwritten mark resembling a stylized 'E' or '3'.

